
Stewart Parker

ÉSZAK CSILLAGA

Szereplők (esetleges kettőzésekkel):

HENRY JOY MCCRACKEN

MARY BODLE

JIMMY HOPE

KÍSÉRTET-MENYASSZONY, BELLE MARTIN, CECILY HAMILL

PEGGY BARCLAY, MARY ANNE MCCRACKEN

THOMAS RUSSELL, MÁSODIK ORÁNAI, DRAGONYOS ŐRMES-
TER, GORMAN, SHANAGHAN

SAMUEL NEILSON, DRAGONYOS KAPITÁNY, TEELING

PATRICK HAMILL, WOLFE TONE, MCFADDEN, BÖRTÖNŐR,
VALLATÓ

GIRVAN, EDWARD BUNTING, HASLETT

Megjegyzés: A darab bizonyos jelenetei különféle, jeles ír színi szerzők stílusában íródtak.

I. FELVONÁS

(Írország; a folyamatos múlt. Parasztkunyhó a Belfast környéki Cavehill oldalában. Háttérben a hegy gerincének sziluettje rajzolódik a felhős esti égre. A felhők mögött papírosból készült hold. A részben befejezetlen, részben időrágta kunyhó romnak hat. A földszinti szobán kívül a padlástér is lakható. A ferde tetőt részben zsúp fűdi, de a legtöbb gerenda csupasz; a bal felöliek nyersek, bárdolatlanok, a jobb felöliek üszkösek, meggörcbültek. A ház tartófalai hasonló ellentétet mutatnak: a jobb felőli csorba, omladozó rom, a bal felőli befejezetlen, de pontos rend szerint rakott.

A kunyhó nyitott belsejét mintegy hátulról látjuk. A padlástér padlója az épület mélységének feléig ér ki, s a nagyszobába vezet, durván ácsolt falép-

cső zárja le. A padlason egyik oldalt ágy, másik oldalt bölcső. A vastag szelemen-gerendára, épp a lépcső fölött, jó darab kötél van felkarikázva. A földszinten hátul a kunyhó homlokfalának belseje: középen ajtó, kétoldalt egy-egy kis ablak. Tűzhely a jobb oldali falon, túloldalt behúzott függönyű szekrény-ágy. A bútorzat ritka és ütött-kopott: konyhaasztal, székek, kredenc, a polcokon kancsók és kupák. A díszlet teljes szélességében és magasságában kitölti a színpadot, de nem nyomul egészen előre, mert egy keskeny színpadi előtérnek hagy helyet. Az előtér bal oldalán két dob: egy nagy, a lambeg és egy kisebb, a bodhran. E két dobon a színészek játszanak, akik a cselekmény során több szerepet is alakíthatnak. A szerepváltást kellőképpen jelezheti egy másik kalap, egy paróka, egy másik kabát; ezek stílusa tükrözzé az egymás utáni jelenetek történelmi váltásait és szándékos anakronizmusait. Sötét. Mary Bodle bölcsődalt dúdol, halkán, érzéssel.)

MARY (énekel)

Magas Ardmore fölött a pacsirta szólt,
Kék égben szólt, odafenn,
És ráfelelt a réti rigó
S a zöldike rá, ideleln...

(A hold kijön a felhők közül. Kísérteties fényében Mary Bodle tűnik föl: a bölcső mellett ül, gyöngéden ringatja; túloldalt, az ágyon Henry Joy McCracken fekszik, csak a térdnadrágja van rajta.)

MARY (énekel)

...De egyik se szól olyan édesen,
Ahogyan te dalolsz, szívem.
Ah-ah-ah ah-ah,
Ah-ah-ah ah-ah,
Ahogyan te dalolsz, szívem...

(McCracken gyertyát gyújt az ágy mellett. Odamegy vele a szelemen-gerenda alá, a föltekert kötelet vizsgálgatja.)

MARY (énekel)

...Ha eljönne hozzám kis dalosom,
S nem bújna a rejtekén,
Ha kezembe foghatnám kis dalosom,
Kebelembe rejteném,
Mert senki se szól olyan édesen,
Ahogyan te dalolsz, szívem...

(McCracken leteszi a gyertyát a padlóra. A kötél lelógó, kirojtosodott végére hurkot köt.)

Amíg beszél, Mary halkán tovább énekel.)

MCCRACKEN Az akasztás előtti este volt. És elmentek Harryhez mind a fiúk.

(Előrelép) Belfasti polgárok, mi is történt mostanáig. Itt állok előttetek a vérpadon, hogy ítéletem szerint meghaljak ügyetekért.

Bűnösnek találtattam, mert a szeretet testvéri érzületét tápláltam e város katolikusai és a magam protestáns hitén lévők között.

Bűnösnek találtattam, mert hazánk eljövendő boldogságát többre tartottam saját jelentéktelen személyem boldogságánál.

Készséggel és igaz presbiteriánus hitemtől vértézettén indulok a halálba, mert bízvást, sőt, vakon hiszem, hogy a szabadság mindnyájatokat egyesít még a héten, a jövő héten, valamikor majd csak, soha; remélem továbbá, hogy maguk is, ott hátul, jól hallanak, akkor és csakis akkor írassék meg saját kezű sírfeliratom, requiescat in pace, a gyászoló család kéri a csokrok mellőzését, jut eszembe: tekintsék e kötelet, elsőrendű szizál-kender, három láb hat penny, atyám saját kötélverő-üzeméből, további rendelések a kivégzés után azonnal fölvetetnek, köszönöm a nincsmi.

MARY *(egy ideje már nem énekel)* Hagyd már, Harry!

MCCRACKEN Ezek lesznek a híres utolsó szavaim, gyakorolnom kell őket, érted. Képzeld el, ott állok, és csak annyit bírok kinyögni, hogy: Elnézésüket kérem, belepillantának a jegyzeteimbe, egy perc az egész.

MARY Ezek szerint azt akarod, hogy felkössenek?

MCCRACKEN Miért, mit gondolsz, lesz egy sor más ajánlatuk is? – ropogós új pehelypaplan, kétszemélyes Man-szigeti üdülés?

MARY Hát csak gyakorold a bátor benyögéseidet, én megyek aludni.

MCCRACKEN A gyerek elaludt?

MARY Aluszik, mint a holt.

MCCRACKEN *(átmegy a bölcsőhöz, belenéz.)* Aluszik, mint a holt, így igaz.

Mit nem adnék, ha így alhatnám...

MARY Szabad ember vagy most is. Nem kaptak el.

MCCRACKEN Még nem egészen.

MARY Egy teljes új élet áll előtted. Gyere aludni, Harry.

MCCRACKEN Jó kis tréfa biztos helynek emlegetni ezt a házat, nem?

(Megmozgat egy lógó félgerendát) Itt a csendőrség tégláinál komolyabb ve-

szélyt jelentenek a kőművesei; egy jó böffetés, és a nyakunkba szakad az egész. Nem lett volna szabad azt a borsót megennem vacsorára.

MARY Nagyon vicces, csak az a baj, hogy hozzá se nyúltál.

MCCRACKEN Hogy lett ez ilyen, kiégett? Ha jól nézem, föl sem épült egészen.

MARY Nem is. O'Keefe, az unokabátyám építette magának és a menyasszonyának. A lány feljött egyik reggel, és itt találta holtan – odalent feküdt a teteme – az épületet pedig összerongálva. Az emberek azt mondták, a kő miatt.

MCCRACKEN A kő miatt?

MARY Főntebbről, a boszorkányvárból hordta ide követ, abból épített.

MCCRACKEN Ó, megvan, a tündérek és manók bosszúja. Az Ész Századának újabb diadalaként.

MARY Igen, szabadgondolkodó volt, O'Keefe. A környékeliek gyűlölték is érte.

MCCRACKEN Csak nem? Ez esetben a tündérek és manók társadalmát ki is hagyhatnók a vizsgálódásból. S mi lett a hű arával?

MARY Megbomlott szegény. Az esküvő kitűzött napján, este feljött ide, menyasszonyi ruhában, mirtuszkoszorúval, s felakasztotta magát arra a kötélre, amelyikkel olyan jól játszottad a bolondot.

(McCracken jelzi, hogy immár más szemmel tekint a kötélre.)

MCCRACKEN Lám. A régi nóta. Minden viccből rémálom lesz. És minden rémálomból vicc. Az ír dajka bölcsődala.

MARY Gyakran látják, hogy itt áll, és vár az ajtóban. S aki férfi a szeme közé néz, szörnyethal tüstént. Amiért is ez a ház biztos hely.

MCCRACKEN Mert a Kísértet-Menyasszony védi. Úgy legyen. Emez utolsó éjszakára. Igencsak fura. Fura, hogy az Ész embere így lépjen le a színről.

MARY Hagyd már ezt a hagymázos ostobaságot egyszer s mindenkorra, tudod jól, hogy a húgod már hozza a papírjaidat, s akár holnap ilyenkor Amerika felé hajózol a nyílt tengeren.

MCCRACKEN Minden férfi és nő fellép s lelép, s mindenkit sok szerep vár életében, melynek hét felvonása a hét kor. Illetve, esetemben, a hét év. Mert ennyi volt.

MARY Szép kis hét év, mondhatom.

MCCRACKEN Fogalmad sincs, mi volt az értelme, igaz?

MARY Egyszerű erdőkerülő leánya vagyok, s magam nevelem a zabigyerekem. Nincs nekem agyam a te dicsőséges álmaidhoz.

MCCRACKEN Volt egy új gondolat, Mary. Azt hittük, mi vagyunk a bábái. Mert mit jelentett az, hogy ír az ember? Ha duplán lepároltad, a bakjáig? Azt jelentette, hogy kisémmizettek vagyunk, hogy nem a magunk földjén élünk, ha protestáns, ha katolikus, ha kisszeztás a hitünk, az egész vegyes társaság, aki vagyunk, akit ide plántáltak ebbe a földbe, melyre semmiféle jogcímünk...

MARY Nincs nekem fejem ehhez, Harry.

MCCRACKEN Idehallgass! Kérlek. Csak ma éjjel. Nézz rám! A Joy dédapám francia hugenotta volt, a McCracken dédapám skót presbiteriánus, mindegyiket üldözték érte, idezavarták őket a honi földről, nekik honi, nekem nem, mert én Henry Joy McCracken vagyok, itteni sarjadedék, Belfast város természetes fia, ír fattyú, akár az összes jövevény, akit a történelem vihara épp ebbe a kikötőbe zavart. Hogy kelta vagy dán vagy anglo-normann, semmi különbség, nem oszt, nem szoroz, minden anyaszülte természetes gyermek ezen a dicsőségesen kicsesztett földdarabon, sem adománylevelünk, sem örökségünk, semmi különbség, mert az egyetlen különbség, ami számít, az a hatalom és a vagyon közt egyrészt s a benyaklott derék és térd között van, másrészt, s ahányan vagyunk, a benyaklott derék és térd kórságában szenvedünk, egy szálig, s ugyan miért? Mert a hatalom nem a miénk, és a vagyon nem a miénk, az más forrásból ered, ha árad, ha apad, mindig ugyanegy forrásból, a dicső remény világbíró brit szigetéről...

MARY Kaptatok saját parlamentet, miért nem értétek be vele?

MCCRACKEN Az nem lehet, hogy az állatok vezessék az állatkertet. Szokás tehát gondozókat kinevezni. Rang- és módbeli úriembereket. Akik a ketreceket megbízhatóan zár és lakat alatt tartják. Ilyen volt az a parlament, amit kaptunk. A kormányzás zoologikus teóriája. Csakhogy nekünk a logikus tetszett jobban. Ír állatok, egyesüljete! Egyesüljete! Vegyék át örökrészüket a természetes gyermekek, a Katolikus-Protestáns-Kisszeztás nagy, keverék család, ez volt a logikus teória. Az új gondolat. És úgy volt, hogy mi leszünk a bábái... csakhogy elpaccoltuk a szülést, előbb jött a fara, könyékig vájkáltunk a friss, piros vérben, az idétlen magzat végső erejével kaparászta a halál pofáját, míg az anya úgy üvöltött, hogy a zsigerei szakadtak belé, körül pedig a logikus arcok, csupa aggodás mind, csupa zavar, közöttük én, Henry Joy McCracken, ide kérném a fanfárt, az Északi Egyesült Ír Seregek Főparancsnoka, megannyi vitéz nyírott fejű legény, kit nem rettent a vad moraj Szent Írország hegye közt, és még Antrimet sem bírtuk bevenni, voltál már

Antrimben, úgy értem, nem kimondottan egy Párizs, igaz, Boston is nehezen volna, de még Philadelphia se könnyen, igaz?

(Mary vállon ragadja, és vadul megrázza.)

MARY Hagyd abba, hagyd abba, hagyod már végre?

MCCRACKEN Már mi rossz van abban, ha hagysz kibeszélni, hiszen csak beszélek, értelmetlen szavakat mondok, minden más levedlett rólam. A nagy alakítások. Hogy Harry fellép s lelép, történelem az már, s az ő hét kora. Lecsúsztam a pusztá, értelmetlen szavak szintjére, mi másom sincs. Néhány bátor benyögés. Határozottan az utolsó jelenésem.

MARY Uramisten, ha elgondolom, hányszor nem bírtam egy szót se kiveszteni belőled. Annyit se, hogy fapapucs, csak hopp az ágyba. *(A férfi gondolataiba merülten áll)* Gyere már aludni, szívem.

MCCRACKEN Elpaccoltuk a szülést, Mary. Talán soha nem jön rendbe az anyaméh. Isten tudja, miféle förtelmes ivadékot hoz a világra mostantól.

MARY Hallod, neked a színpadon volna a helyed.

MCCRACKEN Nem színpadon voltunk mindig is, a magunk esze szerint? Az isteneknek játszottunk. A történelemnek, az utókornak. Goromba, nehéz közönség. Mennydörögtek a ránk osztott szerepet, a Kontároknak Klubjában, Isten legyen irgalmas hozzánk. Egy raj boros szájú, ifjú kan, Peggy Barclay korcsmájának hátsó szobájában terveltük, mint formáljuk át a világot. Balladák és pohárköszöntők, pohárköszöntők és balladák. Nagy, kocsmadöngető beszédek. Kijelentések és Elhatározások erről, arról, amarról, semmi türelmem nem volt hozzájuk, azt mondtam, talpra és cselekedjünk.

MARY Én ne tudnám?

MCCRACKEN Neilson az asztalfőn pontifikált, Tommy Russell a ki tudja, hányadik pint sörébe zengte rapszódiait, Jimmy Hope a dolgozó osztályokról harsogott...

(Szavai közben Neilson, Russell és Hope szellemalakja siklik be a földszinti szobába, az általa leírt helyre és pózba.)

És hová lett az egész éjféltre? Kipisáltuk a kanálisba, belebőfögtük az éjszakába. Ez volt a Kontároknak Klubja, nem is tudtuk akkor, milyen jól illik ránk a név. Az Ártatlanság Kora, abban éltünk.

MARY Hiszen mindőjüket elkomédiáztad nekem utána.

MCCRACKEN Hát hogyne. Mókás hangban mindig megbízhatóan jó voltam.

(Russell hangját utánozva) „A mi Urunk emez 1791-ik évében...”¹

NEILSON és HOPE Szent Patrik-nap este!

RUSSELL Kérem Kegyelmeteket, fegyverezzék föl magokat!

(Fődeles kupát nyújt oda Neilsonnak és Russellnek, majd nagy korsóból sört tölt mindhármuknak. McCracken közben egy szál gyertya világánál az ágyhoz vezetői Maryt, s a gyertyát elfújja.)

MCCRACKEN Egyetlen rövid éjszaka. Miért nem valamelyik hosszú decemberi éjszaka akkor már?

MARY Belesántulnánk.

MCCRACKEN Akkor ami a kezünk ügyébe esik, azt emeljük ki az időből.

(Karjába kapja s fölemeli Maryt. A bodbran-dob halkán játszik. McCracken finoman az ágyra teszi Maryt, s melléje fekszik. A hold elbúvik egy felhő mögött. Sötét.)

MCCRACKEN Nincs jövő. Nincs múlt. Csak te meg én. És ez az éjszaka, Mary. Kiemeljük az időből.

(A bodbran-dob sürgetően pörög. A Kísértet-Menyasszony alakja megjelenik a földszinti ablakban, benéz. Neilson, Russell és Hope alakja mozdulatlanul, köszöntőre emelt kupával áll a Kísértet-Menyasszonyból áradó különleges fényben.)

(Russell hirtelen rávág az asztalra az elnöki kalapáccsal. A bodbran-dob elhallgat. A Kísértet-Menyasszony eltűnik.)

RUSSELL, NEILSON és HOPE Minden Kontároknak egészségökre!

(Amint kupájukat egymásra emelik, a földszintet megvilágító fény a kandalló fölött egy jókora fatáblára esik, melyen ezen felírás olvasható: „Kontároknak Klubja”.)

RUSSELL Rajta!

(Versengésöknek tárgya: ki issza előbb kiskörméig a kupa sert. A szín árnyékba borult háttéréből kilép a korcsmárosné, Peggy Barclay, a szín előterébe megy, s a közönséghez fordul.)

PEGGY Lármának s ámitó pribékségnek micsodás éjtszakája! Becsülletes ember maga árnyékában meg nem bízhatik, engem uccsegéljen, meg nem bízhatik. De még a maga álmodta álmában sem, ha aludtában el találná böffenteni magát, mert amint a szóllás tartja: füle vagy a falnak is. Soha még becsülletes korcsmárosnének ilyen kelepécét nem állítottak, mint énnékem! Dévaj, bohó ifjak mulatják az időt estéről estére korcsomámban; s nagy hangon hánytorgatják, mint fogják ebrúdon

¹ George Farquhar stílusában / Csokonai Vitéz Mihály.

kivetni Grattan Parlamentjét, s a hazában az igaz demokráciát elplántálni. És mind ezalatt ahány kulcslyuk vagyon, mindegyiken egy-egy spion kukucsál. Mihaszna uraimék meg csak hetvenkednek, hiába is dorgáljam-pirongassam őket. Barátság: mismásság – mondok. Tölts a kupába, Peggy – mondják rá. A frittyfene egye meg, micsodás idők! Dejszen az Aranykor is mindig máskoron vala – úgy tartja a szóllás. Hanem azért egy más kárával kereskedő hamis kisasszonyt magam konyháján csak fölfödöztem, engem úgyse. Még ma este elveszi árulásának bővséges jutalmát, kutya szántsa meg a lelkemet, ha nem, a pimasz seggből esett sehonnai.

Igazsága vagyon a példabeszédnek:

Bőven terem fullánk a lopott méz mellett.

(Visszalopakodik az árnyékba, éppen, midőn Russell kupáját, elsőként ürítvén, nagy garral lecsapja az asztalra.)

RUSSELL Megvagyon!

HOPE *(hasonlóképpen)* Megvagyon!

NEILSON *(utoljára maradván)* Híjja vagyon, hogy az ördög vessen rá porciót!

RUSSELL Ki végére maradott, fizessen!

HOPE Elő a bugyellárist, derék Samuel!

NEILSON Micsodás rongyon gyűlt, sűrű ser! Kanállal könnyebb volna ki-merni.

RUSSELL A három rész lagani iszap, az teszi.

HOPE Igen hasonlatos annak agya velejéhez, aki főzte.

NEILSON Kotty belé, szilvalé, emitt jó. *(Félre)* És fél tucat bölcs mondás a nyelve hegyin, úgy tartson.

(Peggy Barclay belép a helyiségbe.)

PEGGY Nos, vitézlő Uraim, reménylem, jól vagynak Kendtek, ámbátor nem tudva jó a jó, hanem téve, úgy alítom.

NEILSON Bizony igaz, Peggy, s akkor tenné Kend a jót mivélünk, ha a legjobb borát élénk adná.

PEGGY Engem úgysegéljen, Neilson Uram, vagyon is egy szép hordó finom Barcellóna borom, mellybe a csapnak goromba szerszámát belé-ütni ez ideig nem akartam. Hordócskámnak szüzességét Kegyelmetek kedvére őrizvén.

NEILSON Ragadtassék hát el mindjárást. Ama szüzesség virágának leszakasztása pedig írassék az én kontómra.

PEGGY Meg is leszen az, ám elébb figyelmezzenek egy szavamra Kegyelmetek.

RUSSELL *(félre)* Boldog egek! Addig szájong a balgatag buzgóság, míg a borivástól kedvönket elveszi. *(Az asztalra vág az elnöki kalapáccsal)*
Barclay Úrasszonyé a szónoki pulpitus.

HOPE Meg hozzá a hordó, a csap s a tető a fejünk fölött, Thomas.

PEGGY Így igaz, HOPE Uram, és amíg az enyém léssen, bátorsággal okoskodhatnak Kegyelmetek, amint csak tetszik. A korcsmáros nem ebáros, egyik füle bal, a másik nem hall. De – amint a szóllás tartja – döglött lovon patkónak, bölcs tanácsnak egy a foganatja.

NEILSON *(félre)* A szurtos Luciperét – a szóllásaiban csak annyi iszap van, mint a serében.

PEGGY Hamar támadnak bitang, hamis nyelvek, s könnyen tekerik a szót. Én a magam nyelvért jót állok, de sok máséért mindöszve nem adnék egy babot.

(A padláson lévő ágyból Belle Martin kászálódik ki, s lejön a lépcsőn, sebtében rendezgetve blúzát, szoknyáját.)

BELLE Martin, merre kuttogtál mind ez ideig?

BELLE Ágyban feküvék, nagyon is elévett a kólíka.

NEILSON De ágybeli társ nélkül csak nem árválkodtál, gondolom.

BELLE A jelenvaló kompániából ilyen kedvet nem nyert senki is, tudom.

PEGGY Ne osztozzál, Kisasszony! Hozzál fel még sert az uraknak.

RUSSELL A bort hozasd fel, PEGGY, a bort, instállom.

(De Belle Martin már elment.)

PEGGY Tüstént, Russell Uram, tüstént. Hanem annyit azért mondanék: Ne szólj, szám, nem fáj fejem. Ügyeljenek a nyelvökre, Kegyelmetek, amikor nem a seremet szopogatja, úgy-e értik szavamat?

NEILSON Isten hordozzon, Peggy, jókor érkezted az észosztásban. Ez a korcsoma immáron csakugyan a rágalom akadémiája. Csak felgondolni is, miket összehordott McCracken Lord Killowenről tegnap este! De csendesen, nehogy markomba szakadjon az okoskodás.

PEGGY Óh, énelőttem bátoran, Neilson Uram.

NEILSON Már annyit kalendárium nélkül is megmondhatok, hogy a méltóságos lordnak szerezseny sklávjai vagynak Virginiában. Ezek a szerezseny sklávok pedig, ha igaz, magok vagyonyjából önkényt a Közönséges Segély Fundusára subszkripciókat tettek.

PEGGY Segély Fundusra? Már mi végett?

NEILSON Hogy a méltóságos lordnak Westmeath-ben sínylődő katolikus hitű jobbágyait megsegéljék.

RUSSELL Ühh, Samuel, alacson lélektől koholt mese az ilyen. A méltóságos lord őkegyelme csak át akarja ide hajóztatni a szerecsenyjeit.

PEGGY Ide, Írországba? Már mi végett, Russell Uram?

RUSSELL Hogy az itten való katolikus jobbágyait a gyapotszedés mesteriségére kitanítsák.

PEGGY Láncos, forgós, lobogós Urak, kendtek csak bonbonokkal tartanak engem, pedig akármely csattanós a bonbon, a piacon még nyúlgyömbért sem kapni érte, amint a szállás tartja.

(Belle Martin megérkezik a sörrel, s kezdi felszolgálni.)

Tudják, Kegyelmetek, hogy e korcsomaszobában hebehurgya beszédek estenek – de bizony, fel is adattanak. S ímé a leányzó, aki megmondhatja, miképpen!

(Karon ragadja Belle Martint.)

BELLE *(küszködik)* Eresszen kend! Mi osztó pere van? Nem mondtam én semmit!

PEGGY Megtaláltam boldog soraidat, amelyeket Bristow Őkegyelmessége kezeibe szántál, leseket hányó kisasszony.

BELLE Eresszen kend, mondom! Országa-vesztett, vén konyhavakarék!

(A küszködéstől Belle Martin inge ujjából papírlap esik ki.)

RUSSELL *(lehajol érte)* Megálljunk! Loppal teleírt papiros, ha jól nézem.

BELLE Az a papiros csak engemet illet, adja ide Kegyelmed... *(Elragadná.)*

PEGGY Ne olyan sietősen, Spion kisasszony. Szívedből csorgott repeső soraiddal itt senkit ekszelensz szentimentálissal eltölteni nem fognak.

RUSSELL Ühh, no. Most mindjárt odalesz a kalapácsnyél. Ne terheltesd felolvasni a kompániának, Belle.

BELLE Olvassa maga, Kegyelmed.

PEGGY Ahogy mondva vagyon, úgy csináld, ha a húsod vastagját a veréstől kímélni reményled.

(Belle Martin komor képpel átveszi a papírt, s olvassa.)

BELLE „A Belfast Városa-beli Egyesült Írek Társaságának Kijelentése és Elhatározása...”

NEILSON Hogy az a rozsdás ménkű...!

RUSSELL Ne terheltesd folytatni, Belle.

BELLE „Először is elhatározottam, hogy e haza kormányzására az anglus hatalom olly súllyal nehézkedik, hogy immár szükséges az ír haza minden polgárának szívbéli egyetértése, ha fenntartani akarjuk amaz ekvilibriumot, melly szabadságaink megőrzéséhez s a kereskedés előmeneteléhez megkívántatik.”

NEILSON Ez idáig szép mesterséggel frazeáltatott – ha magamnak való híz-
zelkedés nélkül mondhatom. Bár az előadásból a tűz mintha hibázza-
nék. Ne terheltess egy kicsinyég több lélekkel, Belle.

BELLE „Másodszor: az egyedüli kon... kons...”

RUSSELL Konstitúció szerinti.

BELLE „...konstitúció szerinti módja ezen súlyos hatalom elleni védel-
münknek ama teljes és ... és...”

HOPE Radikális.

BELLE „... radikális reform, melly a polgároknak Parlament-beli repre-
zentációját illeti.”

RUSSELL *(a leány vállát fogva, háta mögül olvassa)* „Harmadikszor: semmi-
nemű reform nem lehet sem kivihető, sem hathatós, sem igazságos, ha
nem foglalja kebelébe az öszves ír polgárt, bármelly hiten (religión) lé-
gyenek is.”

HOPE No hát, Belle Martin, mit gondolsz ezen indulatokról?

BELLE A magamfajtat nem azért fizetik, hogy gondolkodjék, hanem hogy
szolgáljon.

PEGGY Két úrnak szolgáltál, eBellette, de ebben a házban ugyan nem szol-
gálsz tovább, mert útilapuval szolgálok neked, kösd a talpad alá, meg-
szolgáltad.

RUSSELL Ugyan, Peggy, gorombán ítélsz. Ezek a mi indulataink a törvény
szerént valók, nemcsak a józan ész szerént. A leányzó jó szolgálatot tett
nekünk, ha városszerte híroket költette.

NEILSON Bizony igaz, tarisznyáljuk fel további egzemplárokkal.

PEGGY Fájdalom, Urak, más pondró is vagyon a nyüves szuka seggiben.
Ez az ebhendi listába öszveírta a Kegyelmetek titkos bizottmányának
minden neveit – úgy higgyék meg, amint mondom.

HOPE Igaz-é ez, Belle Martin? Hol vagyon az a lista?

*(McCracken kióvakodott az ágyból, s inget húzott. Most lefelé jön a lépcsőn,
az ingét gombolja, s egy papírlapot mutat.)*

MCCRACKEN Jó kézben vagyon, Hope polgártárs.

BELLE *(félre)* Hogy a varjak a hollókkal vesszenek öszve a szemén, csak csúf-
fá tett engemet.

NEILSON A mendergőbe, Harry, ez maga volna az a papiros?

MCCRACKEN Még meleg is, Samuel – azon helynek hevétől, ahol közel
a szívhez titkon lappangott.

NEILSON Tölts a vitéz embernek egy jó kupával, hisz a te eszeden is túljárt.

PEGGY Bizony igaz, McCracken Uram, de tudott dolog, hogy Kegyelmed
 furmányos ember, s amint a szállás tartja, nem a szakáll teszi a deákot.
 HOPE Ez a stratagéma csakis elmondásra méltó történet lehet.
 MCCRACKEN Dehogyan, Jimmy, háborúságból megtért együgyű fickó me-
 séje, semmi több.
 NEILSON Úgy gondolom, afféle parasztos lesvetés volt.
 MCCRACKEN Te mit mondasz hozzá, Belle?
 BELLE Csúfot tett rajtam az Úr, de megkeserüli még az anyja tejét, hogy
 a Belzebug faragjon villanyelet a lelkéből az ilyen léhűtő, mismás kom-
 pániának!
 PEGGY Neked hallgass a neved, ördög markotányossa. Most azonnal ki-
 teszek, mehetsz a bodza tövére, ahonnan kerültél, ebben a minutában!
 Elvakarodhatol a lócs árával.
(Kemény fogással kivезeti Belle-t.)
 RUSSELL *(az asztalra vág az elnöki kalapáccsal)* McCracken polgártárs, áll-
 jon elé!
 MCCRACKEN Parancsolatjára, elnök polgártárs.
 RUSSELL Ne terheltesz pontról pontra, aktusról aktusra eléadni az iménti
 hadi öszveakaszkodás történetét.
 MCCRACKEN Megvallom, első gondolatom az vala, hogy az itt álló Jimmy
 Hope hadnagyot küldöm a küzdő porondra magam helyett, a kis ném-
 ber mindig olyan szívbéli reménységgel tekintett reá.
 NEILSON Ugyan tehetetlen adós maradott volna, Hadnagy Uram.
 HOPE Mentségemül felhozom, hogy más küzdőporondon kell helyyemet
 megállanom – igen kardos feleségem lévén.
 MCCRACKEN Elfogadom mentséged. Így tehát, Urak, magam köteleztet-
 tem az attakot szemtől szembe megindítani s kézitusára vinni.
 RUSSELL Ha a látottakból ítélnék, szinte hamarosan fölülkerekedtél.
 MCCRACKEN Mellvédeit elérvén, lerontottam, majd a szakállas puskát reá-
 sütöttem – s nem állt ellenem többé.
 NEILSON Bravó!
 MCCRACKEN A zsákmányt magamévá tévén, tisztességes békét kötöttem,
 s visszavonultam a csata mezejéről.
 RUSSELL *(az asztalra vág az elnöki kalapáccsal)* Kontár Polgártársak,
 McCracken Uram fényes győzedelmére!
(Ünnepélyesen ürtik kupájukat, s fintorognak a rossz sörön.)
 NEILSON Reménylem, haubic ágyúdnak, szakállas puskádnak csövét a vak-
 rozsda ki nem kezdette.

MCCRACKEN Azért jótállok, Samuel. Ha pedig a kankó morbus mégis reám ragadott, legalább Castlereagh Lord Uram Őkegyelmével kerülök egy regimentbe.

RUSSELL Azt a jégeső öntő... Belle Martin... őlordságának kurvája?

MCCRACKEN Őlordsága éppenséggel készítgeti Dublinban a helyet, ahol a leányasszony megszállhasson. Fölfödöztem azt is, mellyik utcában léssen a lakosztály.

HOPE A bitang gazember – s ezért küzdöttünk volt, hogy megválasszák! A népek vitézlő bajnoka, a reformnak apostola, aki, ímé, a kurváját küldi reánk spionnak!

RUSSELL Nyüves kutya magos hivatalban.

NEILSON Hogy a mértékletesség dicséret nélkül ne maradjon.

HOPE Mértékletesség? Tirannus zsarnokság.

RUSSELL A rozsdás ménkü üsse meg a mértékletességet! Adjátok körbe a sert.

MCCRACKEN Örömet.

NEILSON Castlereagh – eb ura ő kegyelme! Ördög szánkázza meg őt is, meg a jobbágyok zsírján hízott Északi Whig Klubját! Dűti magába a teknőclevest, bennünket meg csinosan kongó retorikai beszédekkel traktál!

MCCRACKEN *(arisztokratikus hangbordozással)* „Uraim – kérem kegyelmeteket, innánk Legfőbb Urunkra – a Nép Őfelségére!”

NEILSON Eb a lócse!

MCCRACKEN *(ugyanúgy)* „Kérem kegyelmeteket, innánk Washington Elnök Úrra és az Amerikai Egyesült Státusokra!”

RUSSELL Engem uccse, egy kukkra az ő hangja.

MCCRACKEN *(ugyanúgy)* „Ne terheltesünk a Gallus konstitúció sikerére inni...” – *(Saját hangján)* csak bizton megmaradjon a francúzok nyakán.

NEILSON Elég a papoló, mismás Júdásából. Igyunk derék, jó bort, s idézzük hozzá ama becsülletes szókat, mellyeket Jimmy HOPE barátunk az Önkénytesek zászlajára szánt. *(Kiált)* PEGGY! *(Csöndesebb szóval)* Hogyan is hangzik, Jimmy?

HOPE „Előttünk az Ír Bastille – egyesüljünk, hogy leronthassuk.”

RUSSELL „Gallus fivérünk 1789. július 14-én megszületett. – Jaj, hogy mi még mindig Embryo állapotban leledzünk!”

HOPE Én csak azt állítom: Castlereagh a földesurak parádés gavallérja, Graftan a kereskedőké. Egyiknek gazdája a nemesember, a pénzes ember a másiké. Elvitáztatnak egymással, de mi másért, mint e nyomorú nemzetnek pusztá lelkéért, polgártársak. Módosíthatnak is némelly disz-

nó injúriát, meg is hozhatnak némelly csinos, sőt, emberséges törvényt. De tüstént egyesítik erőiket, hogy megdöngessék a hátát, s a könyökén bujdosassák ki a lelkét bárkinek, ki a magamfajta – a köz jobbágy státusán lévő takács – szabadságát s jussait hánytorgatja. A megrögzött parasztság álmában mélyen hortyogó, disznó sokaság: az vagyunk mi az ő szemökben.

NEILSON Nem hadakozhatnak végestelen ideig félmillió nonkonformista protestáns és három millió katolikus ellen, Jimmy.

RUSSELL Ha a kettő emberséges ember módjára kezét nyújtana egymásnak, s egyesülne.

NEILSON Egyesülni fognak. És mi egyesítjük őket. Te szódd meg a ruhájoknak valót, én kinyomtatom reménységeiket és álmaikat. Russell könyvesboltja pedig elméjük pallérozásán munkálkodik. Ami McCrackent illeti: ő majd egy ágyba udvarolja őket.

MCCRACKEN Egy nótát, Jimmy, mielőtt egészen rászokunk az okoskodásra.

RUSSELL Énekeld azt, amit az Erkölcsi Erőről szerkesztettél.

MCCRACKEN Ördög szánkázza meg, ne azt a kegyes-malasztos nótát.

NEILSON Nagyon jó, keménykötésű, verekedős nóta az, dalold csak, Jimmy.

HOPE *(énekli)* Szellem-vitézek

Kemény had-népe
Láncát letépve
Zúdul elő.
Nincs puska nállok,
Nincs ágyu vélök,
Vezér-igéjük:
Erkölcsi erő.

(Zene. A másik három feláll, s együtt énekel Hope-pal.)

HOPE, NEILSON, RUSSELL, MCCRACKEN *(énekli)* Nincs rőt kabátunk,

Nincs medvecsákónk,
Ám elszánásunk
Mindent merő:
Messzire nézni
Születtünk győzni,
Hadunk vezérli
Erkölcsi erő...

(Neilson, Russel és Hope el.)

(McCracken a lépcső közepe tájt leül. A zene véget ér.)

MCCRACKEN Az akasztás előtti este

Mind megnézték Harryt a fiúk...

MARY (*főlneszel*) Harry...

MCCRACKEN Erkölcsi Erő. Fején a szöget. Mintha léniával lett volna megrajzolva az út. Hét kerek évvel ezelőtt. Harry és az ő hét kora. Ez volt az első kor, mint látod. A gyermekkor. Az Ártatlanság Kora.

MARY Harry, hol vagy? (*Kiszáll az ágyból*) Nincs semmi bajod? Álmodtál valamit?

MCCRACKEN Álmodtam bizony, pár napja, mikor utoljára aludtam, akkor, igen. Befelé mentem a városba, sütött a hold, érted, az utca szinte ragyogott, mintha fényes nappal volna, de nem járt rajta senki, egy kóbor aranyderes mént leszámítva, a hallgatag falakról úgy visszhangzott a patacsattogása, mint a puskalövés... elmentem a Rozmaring utcán a házunk előtt, s tovább a Híd soron. E héten két antrimi emberemet akasztották fel... az ügyvéd James Dickeyt és az Észak Csillaga nyomdászát, John Storeyt, továbbá két ballynahinchi emberemet is... azután lecsapták a fejüket, s föltűzték a Piaci Csarnok lándzsás vaskerítésére. A csődör nyomán befordultam a Főutcára. A négy levágott fő bámult rám, amint közelebb értem, a szemük kidülledt, a hajuk lengett a szélben. Álltam a Főutca közepén a ragyogó holdfényben, megbénított a tekintetük, szerettem volna a szemem behunyni, de nem bírtam, éreztem, hogy csurog a könnyem, letöröltem, vér volt, a négy fej egymás után elröhintette magát, és röhögtek és röhögtek, aztán a röhögésük üvöltésbe fordult, én befogtam a fületem, de az üvöltés a saját fejből fakadt...

MARY (*odamegy hozzá*) Lidércnyomás volt, szívem, rémálom, semmi több.

MCCRACKEN Rémálom, nyilvánvaló. Hamarosan vicc lesz belőle.

MARY Jó erős puncs, az kell neked. Mert muszáj már egyet aludnod, Harry.

MCCRACKEN Nem alszom, míg el nem jön az ideje. Még hat koromat kell rendbe raknom. Ez csak az első volt. Majd alszom hamar eleget.

MARY Hagyd már az ilyen beszédet, elegendem van belőle!

MCCRACKEN Egy hadseregbe való embert vittem a vágóhídra a múlt héten, miről beszélgessek, a kenyér áráról, a kellemetlen időjárásról?

MARY Veled vagy nélküled, ugyanaz volt a nóta, ugyanoda marsoltak volna. Vége van, elég volt. Ha már élsz, élned kell.

MCCRACKEN Az az ember, aki reggel idejővet a hegyen túl szegődött mellénk, Mary. Antrimen jött keresztül mindjárt a csata után. Lát egy tetemekkel magasan megrakott szekeret, amit éppen megállít egy csen-

dőrkapitány. Megkérdi a Kapitány a temetni kijelölt csapatot, hova a pokolba valók ezek a férgek. Mire az egyik vérébe fagyott hulla föl-emeli a fejét, és azt mondja: „Magam én Ballyboleyba való volnék.” Így lesz vicc a rémálomból. Úgy röhögtek rajta, mint az eszement. Azután az illetőt szépen eltemették a többi közé.

MARY Miért, mit gondoltál? Hogy békecsókot váltanak vele?

MCCRACKEN Mit tudok én a katonai mesterségről? Holdkóros vászonkereskedő, aki vagyok? Annyit tudtam, hogy a magam életét zálogul tekintem, és örömet felajánlom.

MARY Nos hát, véletlenül megmaradt az életed. Tekintsd Isten adományának, s úgy becsüld.

MCCRACKEN Még egy éjszaka veled, utoljára, Mary. Az egy adomány, amit becsülni tudok.

MARY Egyetlen éjszaka nem gilt. Harmincegy éves sem vagy még, a Mi Urunk is többet szabott ki magának. Negyedik hete bujdosol, el vagy csigázva, aludnod kell. Átugrom apámékhoz, s keverek egy jó adagot.

MCCRACKEN Hagyd el, Mary, Isten nevében, ne pazarold az időt! Nem az alvás hiányzik nekem. Hanem a két combod a derekam körül.

MARY Nem fogok egy hullás-szekéren mocorgóval, egy kísértettel bujálkodni, abból van országszerte elég. Nekem a férfi kell, akit szerettem, Harry. A férfi, akitől a gyermekünket fogantam. Amint a húgod megjelen, kezdedben a szabadulás. Addig egy jót kéne aludnod. *(Kendőt terít magára)* Megyek, hozom a puncsot. *(Az ajtóhoz lép)* Ügyelj a gyerekre, nem maradok sokáig.

(Kimegy a házból.)

(McCracken megáll a bölcső mellett.)

MCCRACKEN Hát te mit gondolsz, Maria? Mire véled ezt a mamlasz apádat? Hosszú árnyék a hold fényében... nagyjából ennyi vagyok neked... csakhogy egész jövődő életedet ebben az árnyékban éled majd, a Jóisten áldjon meg, Harry-apu kicsi botlása, milyen kicsi vagy a nagy botlásai mellett... Hogy most ne említsek mást, mint fura vidéki barangolásaikat, melyeknek eltökélt célja volt a pápisták és a lóformátusok egyesítése. Merthogy azok bandákba verődve gyilkoloztak rendszeren, tetszik tudni. Mármost a Pitymallat-fiúk meg a vitéz Védellemezők.

(Fölmegy a lépcső tetejéig)

Harry közbelép. Népszínmű². Szín: Armagh megye. Melyre a Természet adományait mindkét kezével. Ám a belső viszály a békésen rusztikus Édenkertet dúlja-szaggatja. Be: a nemeslelkű, valamint rettenthetetlen ifjú McCracken, ki ragyogó ifjúi hevülete iránti közös szeretetben egyesíti a csőcseléket. Zene!

(A színpalak mögül ír népszínművi zene. McCracken lefelé jön a lépcsőn. Patrick Hamill, kezében nyaláb papír, a szín előterébe lopja magát.)

HAMILL No! Ki közelít szerény lakomhoz ily sebbel-lobbal? Ellenség-e vagy jó barát?

MCCRACKEN Csilaj, becsületes barátom. Henry Joy McCracken vagyok, s azért jöttem, hogy kendnek próbatétele óráján istápja legyenek.

HAMILL Áldja meg az isten minden lépését nagyságos uramnak.

MCCRACKEN Kend Patrick Hamill loughgalli lakos?

HAMILL Én volnék, uram, s a Jóisten vezérelte szerény hajlékomba, hiszen jól tudjuk, mi minden derekasságot cselekedett a magamfajta szegényemberek javára.

(A zene véget ér.)

MCCRACKEN Miféle papírok azok kendnél, Patrick? Itt van-e kendnél a vallomás, melyet Grier rendőrbíró úr előtt tett?

HAMILL Bizony hogy nálam van, uram, a Jóisten áldja meg. Először is azt kérdezte, pópista hitű volnék-e, s mikor igennel feleltem, „úgy?”, azt mondja, „ismer benneteket az egész környék, mint a rossz pénzt, nyírott fejű hitetlenek, hát csak tedd le a bírói kiszállás költségét, s Isten hírével fel is út, le is út, a tárgyalást berekesztem”.

MCCRACKEN *(félre)* A semmirekellő, bitang gazember. *(Hamillnek)* Tehát a kend lábasjóságának szándékos megcsonkítását, a kend feleségének gonosz sértegetését vizsgálati tényállás-számba sem vette?

HAMILL Bizony nem, uram, a Jóisten áldja meg.

MCCRACKEN Patrick, hallgasson a szavamra. Cuthbert úrnak és nekem föl-tett szándékunk, hogy épp a kendéhez hasonló eseteket tisztába hozzuk. S azon sötét gazemberek ellen fordítjuk a törvényt, akik azt gonosz módon s igaztalanul alkalmazzák.

HAMILL A Jóisten legyen a jutalmazójuk érte, uram. Tudja-e, van egy unokahúgom, aki a kigyelmed hűgának szövőműhelyében dolgozott Belfast városában, és csak igaz tisztelettel-becsülettel említhette az egész családjukat.

MCCRACKEN Való igaz, Mary-Ann húgomat városszerte szeretet övezi. Nos hát, lássuk azokat a papírokat. *(Átveszi a paksamétát)* Mielőtt az esetben eljárhatnánk, bizonyosat kell tudnunk afelől: nem volt-e suta a hír közt, amit velünk tudattak, s igaz-e mind az utolsó szóig.

HAMILL Vizsgálja csak meg kigyelmed alaposan.

MCCRACKEN *(amint lapozgat)* Ez meg mi légyen?

HAMILL Ó, azt éppen csak tegnap hajnalban találtuk az ajtónkra szögezve.

MCCRACKEN *(olvassa)* „Vigyen el az ördög, és vissza se hozzon! – Pusztuljon az alja!” – A Pitymallat-fiúk keze-munkája?

HAMILL Ha szabad szólnom, immár nem Pitymallat-fiúnak titulálják magukat a mi környékünkön. Amint hallom.

MCCRACKEN Hanem minek?

HAMILL Hát, Orániai fiúk újabban.

(Zene)

MCCRACKEN Figyelmezzon a szavamra, Patrick: Hallotta-e hírét az Egyesült Írek Társaságának?

HAMILL Tudja-e, emlékszem is: Cuthbert Uram említett valami efféle, mikor kegyeskedett a mi portánk kisebb-nagyobb bajaira pazarolni a drága idejét.

MCCRACKEN Cuthbert uram és jómagam e Társaság tisztikarából valók vagyunk. Igen egyszerű a hitvallás, melyhez tartjuk magunkat: egységben az erő, széthúzásban a gyöngeség. Mert igazából nem a Pitymallat-fiúk, avagy Orániai fiúk fenyegetik a kendtek megélhetését s életét. Hiszen ők maguk is csak raboskodó társaik kendteknek ama hatalmas áristomban, melyet e hazának nevezünk. A földesurak s a rendőrbírák – a hazánkbeli Grier-félék –, a nemesemberek és a pénzes emberek azok, akik gonosz szándékkal a gyűlölséget szítják kend és a szomszédai, sőt, felebarátai között, a maguk nagyobb biztonsága végett. Ők ama kegyetlen rabtartók, akik ellen mindnyájunknak egyesülnünk kell! Megértette-é, amit mondok?

HAMILL Egy szót se többet, McCracken Uram, hiszen én vagyok a kigyelmed embere, s a magamfajták egész sokasága, vélem, amint a gyülekezőt megfúvatja.

(A zene abbamarad. Cecily Hamill érkezik rohanóvást a helyiségbe.)

CECILY Pat, az Isten szerelmére, itt ne kapjanak, menekülj, kipusztítanak a világból mindkettőnket!

HAMILL Teremtő Isten! Mennyire vannak?

CECILY Itt a pitvarban!

HAMILL *(behúzza az ajtó reteszt)* McCracken Uram, menjen innét kigyelmed, siessen! Kigyelmednek nem keresik vesztét.

MCCRACKEN Ki az, aki így közelít, Hamillné asszony?

CECILY Az Orániai fiúk!

(Két narancsszín vállszalagos férfi halad el az ablak előtt, arcukat kendő takarja. Hamill pikát kap elő a kémény mögül. Dörömbölnek az ajtón.)

GIRVAN *(kintről)* Gyere ki, rebellis pápista, mert rátok gyűjtjük a házat!

MCCRACKEN Volna egy kis beszédem ezekkel az urakkal, kérem, tegye el kend azt a pikát.

HAMILL Ne kössön ki velük kigyelmed, nem beszélni akarnak ezek, hanem embervért ontani.

(McCracken az ajtóhoz lép.)

CECILY Az ég szerelmére, Uram, ne hozza a nyakunkra őket!

MCCRACKEN Egyet se féljen, jóasszony. Nem éri kendteket veszedelem, becsületesemre mondom.

*(Az asszony térdre rogy, szinte négykézlábra, s elkezd a rózsafüzéért mondani. McCracken félrehúzza a reteszt, s kinyitja az ajtót. A két Oránia be-
ront, s szemben vele megáll; egyikük sarlót emel rá, a másik kacort.)*

MCCRACKEN Jó reggelt kívánok az uraknak. Ugyan mondják már meg, kihez van szerencsém!

GIRVAN Ebrúdi Tódor és Cséphadari Tamás – más nevünket ne akarja tudni, annyit mondok, mert rossz vége lesz.

MCCRACKEN HAMILL urammal egy törvényes ügyet igyekszünk tisztába hozni, bizonyosra veszem, hogy alkalmasabb időben szívesen fogadja a kendtek látogatását.

MÁSODIK ORÁNIAI Aki ragyogása van, most adjon számot ő is, meg az a génya felesége is!

(McCracken mellett benyomulnak a helyiségbe; utóbbi sarkon fordulván lerántja a kendőt az Első Orániai képéről. Az csapásra emelt sarlóval ront neki. McCracken villámgyorsan és keményen elkapja a karját, s a szemébe néz Girvannak.)

MCCRACKEN Szívesebben szólok egy embernek az arcához, mint a takonytörőjéhez. Rádásul ezt az arcot, ha hihetek a szememnek, ismerem is. Nemdenem Girvan úr, Richillből? Magam soroztam be kendet az Egyesült Írek közé, alig egy hónapja, Girvan úr.

(Elengedi Girvan karját, az leereszti a sarlót.)

GIRVAN Nem tartozom kigyelmednek semmi számadással, amiért egynehány napig a hiú beszédeivel eláztatott. Hetet-havat összehordott a ti-

zedről meg az adóegzekúcióról meg az Egyesülés nagy ügyéről. Semmi közöm a belfasti locsogásaival, az egész megyében nyavalygó prédikálásaival.

MCCRACKEN Ha sérelmeit kívánja nyilvánosan előadni, ám ki velük. Hamill úr éppoly készséggel meghallgatja, mint jómagam. (*A Második Orániaihoz*) Kend is csak tartsa magát, barátom: le a fegyvert!

GIRVAN (*Hamillre mondja*) Ez az ember a vármegyebeli Védelmezők föl- esküdt vezetője.

HAMILL Megengedjen nagyságod: szemenszedett hazugság!

GIRVAN Hogy rátámadjanak a protestánsokra a Gyémánt korcsmánál, most csütörtökön egy hete, abban is ő volt a főmester.

HAMILL Tán nem szénakaszálni voltam oda álló nap Shan Durkinnel, aki a szóban forgó tényt mindenkor tanúsítani kész?

MÁSODIK ORÁNIAI Durkint is ott látták a Gyémántnál, kenddel egy sorban.

MCCRACKEN Egy szóra, Girvan úr: mi dolog esett a Gyémántnál?

GIRVAN Gyalázatos árulás, az esett. Békességgel összegyülekeztünk, am- azok pedig úgy gondolták, hogy egy aljas kelepccével elveszejtenek mind- nyájunkat. Node mibennünk emberükre találtak.

MÁSODIK ORÁNIAI Egyszer kellett csak közibük durrantani, vitték az ir- hájukat.

GIRVAN De jó harmincuk elébb úgy ment a pokolba, hogy még csak azt se mondta, beföllegzett.

MCCRACKEN Harminc katolikus, azt mondja kend?

GIRVAN Ha nem több.

MCCRACKEN Értem. És hány parlamenti voksot nyertek? Hány hold föl- det? Mennyi tizedüket engedte el a pap, mennyi adójukat a földesúr? Röviden: mennyi hatalmat, mennyi szabadságot nyert ama harmin- cegynehány halál, ama halhatatlanul dicsőséges győzelem?

GIRVAN Megmondom én, mit nyertünk: az Orániai Társaságot. Szervez- ve vagyunk immáron, hogy megvédjük földünket, hitünket és jussain- kat az ehhez hasonlatos vadember-forma Védelmezők ellenében.

MCCRACKEN Nézzen az arcába ennek az embernek, aki kendnek szom- szédja és felebarátja, és mondja meg igaz lelkére, vadember-forma arc-é, amint kend az imént állította.

GIRVAN Menjen el kigyelmed, és kérdezze meg ugyanezt a Richillbe való Alexander Barclay-tól. Neki, hites feleségének és tizenhárom éves egy- szülött gyermeköknek nyelvöket tépték ki a Védelmezők, hites felesé- gének testén egyéb gyalázatoságot is míveltek, olyannyira, hogy sze-

gény gyötrettetéseibe még azon héten belehalt. Ez a Hamill itten a dolog más részleteiről is számot adhat.

HAMILL Az élő Isten látja lelkemet: rosszlelkűleg rám fogják – semmi közöm e dologhoz, sem magamnak, sem bárki barátomnak.

MCCRACKEN Van kendteknek rendőrbírájok elegendő, s mind a kendtek pártját fogja, azoknak kötelességök ezt elrendezni. Nem mondhatják kendtek, hogy védtelenül állnak a törvény színe előtt, ami viszontag Hamill uramra és hitsorsosaira mindenképpen áll.

GIRVAN Miért pártol kigyelmed és a fajtája mindig az átkozott pápista ellenséghez? Kigyelmed is presbiteriánus volna, akár én magam, meg ez itten – hol a kigyelmed hívsége?

MCCRACKEN Itt vagyon az én hívségem, Girvan uram, ebben a szobában – de ezen hívség az itt jelen lévők mindnyájához köt.

(Zene.)

Ez a tájék környes-körül, ez a haza akár a gyönyörűséges, termő kert, nemde?

GIRVAN És ha az?

MCCRACKEN Minden földi javakban bővelkedik – kínál elegendőt mindeneknek, akik – kendtekhez hasonlóan – arcuk verejtékével munkálnak rajta. Mondják hát, kendtek miért nem részelnék mindebből szabadon?

HAMILL Forgós adta, nem a mi jussunk abban rendelkezni.

MCCRACKEN Ah. De bizony a kendtek jussa volna és lehetne, Patrick – ha nem a bajt növesztenék, ha végre nem egymást marcangolnák ketrebe zárt vadállatok módjára, hanem hozzánk pártolnának a közös szabadságért megvívandó igaz küzdelemre. Kendtek is jól tudják, mennyi kormány pénzelte ágens mászkál országszerte, lelkeket mérgezni, kendtek között a gyűlölséget szítani. Ne hagyják magokat eláztatni! Valahányszor azok szavára hallgatva lesújtanak, a haza testén – önmaguk testén – vágnak sebet. Menjen haza békességgel, Girvan uram, meg kend is. Azt a Gyémántnál esett dolgot ki fogom vizsgálni, s ami igaz benne, a hatóságoknak megjelentem.

(A zene véget ér. Szünet.)

GIRVAN Most az egyszer elmehetünk – ha kigyelmed felel ezekért –, de erővel azon leszünk, hogy teljes elégtételt nyerjünk.

MCCRACKEN Holnap délelőtt mind a kettejüket fölkeresem, s eskü alatti affidavitjukat írásba foglalom. Isten áldja kendteket, barátaim. *(Mindkettejükkel kezét ráz.)* Isten áldja, uram.

(A két Orániai távozik.)

HAMILL A szentek serege kísérje áldásával nagyságodat, két életet mentett meg egy nap.

CECILY Szegény ember szándékát boldog Isten bírja: amíg élünk, imába foglaljuk a kigyelmed nevét.

MCCRACKEN Patrick, egy szóra. Immár bátran szólhat, mondja meg igaz lelkére: csakugyan a Védelmezők fölesküdtött tagja kend?

HAMILL A Jóisten áldja meg Kigyelmedet, hiszen csak ott üt ki az igazság, hogy mind azok vagyunk a vármegyében.

CECILY Gyere már, Pat.

HAMILL Megengedjen nagyságod.

(Megszólal a lambeg-dob, Patrick és Cecily Hamill távozik.)

McCracken fölmegy a lépcsőn, megáll a kötélnél. A dob elhallgat.)

MCCRACKEN Ennyit a második korról. Az Idealizmus Korának szokták nevezni. Harry közbelép, és a szívét teszi ki, akkorát alakít.

Belfasti polgárok, az ember elpróbálja a maga választotta szerepeket, s a legnagyobb odaadással eljátssza őket – leszámítva azt, hogy netán a szerepek játsszák el az embert. Gondoljatok bele. A szerepek magukra öltik az ember húsát és csontjait, kölcsönveszik a hangját, végigmímélik a pózait, végül eltűnnek a balfenéken, *(Megmarkolja a kötelet)* és ott hagyják az embert az akasztón.

(Mary Bodle belép, mögötte két bugyorral Mary-Anne McCracken.)

MARY Talán elbóbiskolt odafönt.

MARY-ANNE Akkor ne ébresszük föl. Inkább várok egy kicsit.

MCCRACKEN Mary-Anne, te vagy az? *(Leszalad a lépcsőn.)*

MARY-ANNE Harry! *(Megöleli, megcsókolja)* Istennek hála, nem esett bántódásod.

MCCRACKEN Én inkább miattad aggódtam, folyton olyan érzésem volt, hogy elrabolnak útközben.

MARY-ANNE Már kora este ott voltam Bodle úréknál, de mostanáig nem mertem följönni, az egész Cavehill csak úgy hemzseg a milicistáktól.

(A két bugyrot az asztalra teszi.)

MCCRACKEN Ülj oda a tűzhely mellé, a parázs még ad egy kis meleget.

MARY Odateszem a puncsot is, ki ne hűljön. *(A kancsót a tűzhely sütőjébe teszi.)*

MARY-ANNE *(pénzt ad neki)* Mary, ez magának jár.

MARY Jaj, ne, McCracken kisasszony, erre igazán semmi szükség...

MARY-ANNE *(a kezébe nyomja)* Egy szót se többet. *(McCrackennek)* Nagyon bátor leány, Harry. Habozás nélkül eljött velem sötét éjszaka... *(Mary-nak)* Most már szaladjon haza, kedves, biztos aggódik az édesapja.

(Zavart szünet.)

MCCRACKEN Az a helyzet, hogy... bizonyos értelemben Mary vigyáz rám.

MARY-ANNE Vigyáz bizony, akár az egész családja.

MCCRACKEN Tudod, ő itt is lakik.

(Szünet.)

MARY-ANNE Aha, értem. Igen. Nos hát. Ez esetben.

MARY Főnt leszek a padláson, McCracken kisasszony. Kiáltson, ha bármire szüksége van.

MARY-ANNE Köszönöm, Mary.

(Mary fölmege a lépcsőn a padlástérbe, s elhever az ágyon.)

MCCRACKEN Jól viseli gondomat.

MARY-ANNE Látom is.

MCCRACKEN Bár a szállás egy leheletnyit túlzottan szellős.

MARY-ANNE Nem méltó lakhely a honfi, a hős számára, annyi bizonyos.

MCCRACKEN Megengedj: így szólni ezen elbájoló falusi rejtekről. Mely a városból kitűnően elérhető. S a legkeresettebb zöldövezetben fekszik.

MARY-ANNE Tudtam, hogy szellemed soha meg nem törik, bármint állították is mások, hogy kétségbeesésben lelek rád, megmondtam nekik...

MCCRACKEN Van híred Frankról és Williamről?

MARY-ANNE Ó, biztos helyen búvik mind a kettő, semmi bajuk sem lesz.

MCCRACKEN No hát akkor, mi van anyáddal, apáddal, Margarettel, Johnnal? Hogy a derék Atty Buntingről meg ne feledkezzünk?

MARY-ANNE Mindenki tökéletesen jól van odahaza. Leszámítva, hogy egyikünknek sem nyugodt az álma, amíg hajóra nem szállsz, és kint nem vagy a nyílt tengeren. Elhoztam mindent, ami szükséges...

MCCRACKEN Állj már meg, a pletykát is hallani akarom.

MARY-ANNE Talán nem értik e küzdelmet oly alaposan, mint én, Harry – mindazonáltal több vagy nekik, mint pusztán szeretett fiuk és fivérük.

Úgy csüggnek rajtad, oly tisztelettel, mint a nemzet hősén, hidd el.

MCCRACKEN Kérsz egy pohár puncsot?

MARY-ANNE Egyikük sem akarná, hogy másképp cselekedtél légyen – még anya sem, bár soha senki rá nem venné, hogy bevallja. Oh, jut eszembe, ezt küldi neked.

(Az egyik bugyorból könyvet vesz elő.)

Edward Young *Éji gondolatok* – ne haragudj. „Halogatás az idő tolvaja” és a többi.

MCCRACKEN A legkedvesebb könyve.

MARY-ANNE Tízezer sor szenteskedő szenvelgés. Szellemi vigasz, az ő szavával élve. Megmondtam neki, hogy semmi szükséged az efféle nonszenszre. Mit tesz egyetlen csatavesztés a haza lelkéért vívott háborúban? Az eljövendő nemzedékek – a ti példátokon nevelődve – majd bevégzik, amit ti kezdtetek.

MCCRACKEN Isten óvjon az ilyen példától! Jámor frázis-puffogatás a mocskos mézárshék fölött, hős lélekkel viselt vereség, könnyes önsajnálát – „elárultak!” – vereség! Micsoda példa? Elfertőzött seb. Tisztítsák ki belőle a mérget, minket meg temessenek el, és öntsenek le oltott mésszel.

(Szünet.)

MARY-ANNE Tudod, hogy nem ez lesz a történelem ítélete.

MCCRACKEN A történelem kurva. Mindig a győztest lovagolja.

(Szünet.)

MARY-ANNE Halálosan fáradt vagy, Harry. Mihelyt biztos helyre érsz, önmagad leszel megint.

MCCRACKEN *(a bugyrokra mutat)* Tehát ki volnék addig is?

MARY-ANNE Aha, igen... A papírjaidat Owen Pollock ácsmester nevére állíttattam ki. *(Okmányokat vesz elő az egyik bugyorból)* Ebben csupa ács-holmi és -szerszám van. Holnap pedig annyi a dolgod, hogy elmégy Greencastle-ba, s a rakparton megkeresed a Brownlow nevű csónakost. Ő kivisz a Benjamin Franklin nevű kétárbócoshoz, mely a Garmoyle-öbölben horgonyoz. Ennek parancsnoka Moore Kapitány, apa régi hajós cimborája. Megvagy?

MCCRACKEN Meg.

MARY-ANNE Neve?

MCCRACKEN Pollock. Owen Pollock.

MARY-ANNE Foglalkozása?

MCCRACKEN Ács.

MARY-ANNE Foglalkozása?

MCCRACKEN Ácsmester.

MARY-ANNE A csónakos?

MCCRACKEN Brownlow. A Garmoyle-öbölben Benjamin Franklin, parancsnoka Moore Kapitány. Philadelphia, itt vagyok.

MARY-ANNE Derék.

MCCRACKEN Istenem, ha te vezetted volna a Fölkelést, sétagaloppban végigcsináltuk volna.

MARY-ANNE Ne űzz tréfát belőlem, Harry.

MCCRACKEN Soha komolyabban nem beszéltem. És te magad? Hogy vagy mostanában, Mary-Anne?

MARY-ANNE Hát, tudod. Ülök otthon. Rendben tartom az üzlet dolgait. Ennyi engedélyeztetik, nem tehetek semmit, nem mozdíthatok előre semmit.

MCCRACKEN (*a bugyrokra mutat*) Ez neked semmi?

MARY-ANNE Hallottál részleteket a ballynahinch-i csatáról?

MCCRACKEN Hallottam az eredményt. Elég is volt.

MARY-ANNE A csatamezőn megtalálták egy ifjú leány holttestét. A bátyja és a szeretője fegyvertárs volt a lázadók oldalán. S ő nem tudta elviselni, hogy mind a kettejüket elveszítheti. Tehát kapta magát, és velük együtt állt a csatasorba. Mikor elkövetkezett a visszavonulás, nem bírta a két férfival lépést tartani. Úgyhogy azok sem tágítottak mellőle... a katonák természetesen mind a hármukat lemészárolták. Roppantul romantikus. Még két női hullát találtak, mind a kettő zászlótartóként szolgált. Zöld szaténba voltak kirittyentve, az egyik mint a Szabadság, a másik mint az Ész Istennője. Mint kiderült, városi kurva volt mind a kettő.

MCCRACKEN Ez a kormánynak majd tetszésére szolgál.

MARY-ANNE Úgyhogy amikor a nagy dolgokról történik a döntés, mint látod, miránk ugyanazokat a régi szerepeket osztják megint csak. Lehetünk anyák, feleségek, szeretők. Istennők, kurvák és nővérek. Lehetünk jelkép és hadizsákmány. A Shan Van Vocht és Roisin Dubh. Úgy vélem, szereted azt a leányt odafönt.

MCCRACKEN Attól tartok, igen.

MARY-ANNE (*feláll*) Ideje indulnom.

MCCRACKEN Ezt hogy érted? Épp hogy ideértél.

MARY-ANNE Ha visszaértem David Bodle házába, hajnalhasadtával nekivágok a parti útnak, és elkapom a belfasti delizsánszot.

MCCRACKEN Te voltál a legjobb barátom ezen az égadta világon, Mary-Anne. Eleitől fogva.

MARY-ANNE Vajmi kevéssé illenék hát hozzám, hogy éppen most nyűg legyek a nyakadon.

MCCRACKEN Ha szorul a kapca, senkit sem látnék szívesebben magam mellett.

MARY-ANNE Mint mondd – itt jól gondodat viselik. *(Az ajtó felé indul)*
 Nem lesz nyugodt az álmom, amíg nem tudom, hogy az a hajó elindult, és te rajta vagy.

MCCRACKEN Atty Buntingről mondd már valamit. Most is gyűjti a népdalkincset, miközben itt zajlik az élet?

MARY-ANNE Ismered Attyt. Megszállottja a hárfának. A hárfának meg az orgonának.

MCCRACKEN Csókoltatom, mondd meg neki.

MARY-ANNE *(megöleli)* Jaj, Harry!

MCCRACKEN Micsoda húgom van. Jobb, mint amelyet érdelek.

MARY-ANNE Ne! Végigbeszéljük ezt mi még, eljön az ideje. De ne most. Most a cselekvés, a cselekvés számít. Ügyelj magadra!

MCCRACKEN Te is.

MARY-ANNE Isten áldjon!
(Gyorsan kilép az ajtón.)

MCCRACKEN *(eközben)* Isten áldjon, Mary-Anne.
(Mély, megkönnyebbült sóhajjal nekidől a csukott ajtónak)
 Megfigyeltem... soha nem oly hűtlen az ember önmagához, mint szerető családjá körében. *(Csöndesen fölnevet)*
 Atty Bunting, az ő szövege. A fogadott fiú szövege. Amilyen okos, olyan sértődős. Szíve oltárán a gael Írország muzsikája. A Jóisten áldja meg! Apró vasszög rézkondérban.
(Távolról hárfamuzsika, mely a következő jelenet alatt halkán végig szól)
 A legendás, már-már mitikus Belfasti Hárfá-Fesztivál. Mely a nemzet öntudatát acélozza, arra akkor már nagyon adtunk. Új kultúra a régi tőről... reneszánsz!
 Ez volt harmadik kor.
 A szikrázóan szellemes társalgás. Az Okosság Kora³.
(Atty Bunting a távoli hárfamuzsika felőli oldalról belép.)

BUNTING Szabad érdeklődnöm, mit csinálsz itt?

MCCRACKEN Úgy látom, égsz a vágytól, hogy megmagyarázd. El ne mulaszd tehát.

BUNTING Helyes. Egy hangversenyterem ajtaja előtt álldogálsz, és beszélsz magadban. Ami művelt társaságban nem szokás. Pontosabban: a koldus és a sajtókritikus kiváltsága.

³ Oscar Wilde stílusában.

MCCRACKEN Drága Buntingom. Elegendő kínszenvedés a hárfáid pönögését hallgatni – hogy a hárfásaidat is bámuljam közben, az már fölös penitencia volna. Amíg az ősi ír hárfást nem láttam, képtelen voltam kitalálni, mihez kezd az ír koldus a levetett gönceivel.

BUNTING Szerencsére nem kívánhatjuk tőlük, hogy a bókot viszonozzák, lévén a többségük vak. Továbbá: a fehér mellény és a bársony kézelő nem föltétele a jó zenei teljesítménynek. Bármennyire is kötelező a magadfajta amatőr hadi szájaló számára.

MCCRACKEN Úgy látom, égsz a vágytól, hogy veszekedést provokálj ketőnk között. Remélem, erőszakba torkollik.

BUNTING Iszonyodom az erőszaktól – hacsak nem fegyveres testület vete-medik rá olyan illetőkkel szemben, akiket ki nem állhatok.

MCCRACKEN Ezek szerint az egész belfasti művelt társaságot ki nem állhatod?

BUNTING Csak időről időre. Csütörtökönként már-már elviselhetők. Ámbátor vasárnap délutánonként utálkozom tőlük. S ugyan miért kérded?

MCCRACKEN Tizenkét vasdróttal felhúrozott hárfa erőszaknak épp elegendő, ha említeni bátorokodhatom. Vegyük tekintetbe súlyosbító körülményként, hogy két álló napja hallgatom őket.

BUNTING Írország ősi muzsikáját megőrizni nemes és épületes feladat. Melytől élvezetet várni súlyos felelőtlenségre vall.

MCCRACKEN Ha élvezhetnénk azon dolgokat, melyek javulásunkra szolgálnak, az a társadalmat átformálná bizonyosan. Talán még a jelen fogalmaink szerint civilizált életvitel kezdete is lehetne.

(Belép Wolfe Tone.)

TONE Úgy látom, felébe szakítottam moralizálásukat, uraim. Remélem, hogy a kár helyrehozhatatlan.

MCCRACKEN Drága Tone-om, egyetlen társalgás sem mondható teljesnek, amíg te felébe nem szakítottad. Az urak ismerik egymást?

BUNTING Nem hinném, hogy részem volt a balszerencsében.

MCCRACKEN Megengeded tehát, hogy bemutassam az ünnepeelt dublini polgár Wolfe Tone-t?

BUNTING Tone, azt mondd? Neve muzikális tónusú, természete azonban, úgy látom, kevésbé.

TONE Biztosíthatom, hogy az ír hárfát minden más hangszereknél többre becsülöm – mindaddig legalábbis, amíg emberi kezek húrjait tépniszaggatni nem kezdik. Föltételezhetem, hogy a jeles Edward Bunting úrhoz van megtisztelő szerencsém?

BUNTING Szolgálatára, Tone úr. Bátorzkodhatom figyelmét az önök Egyesült Ír társaságának jelvényére felhívni? Melyen az épp említett hárfa áll, a következő mottó alatt: „Húrja feszes és messzire hallik.” Úgy látom azonban, az Ön becses füleire a mottó a legkevésbé sem érvényes.

MCCRACKEN Ez az, amit az alantas nép álszentségnek nevez. Kiművelt emberfők ugyanerre mint szimbolizmusra utalnak.

TONE Félremagyarázza, hogy nem tartózkodunk a teremben, Bunting úr. Mi természetunktől összeesküvők vagyunk. Az összeesküvő pedig hallani szeret, ám gyűlöl látszani. Míg a hangversenyek közönségét éppen ellenkező indulatok vezérlik. Ők látszani kívánnak, ám amit hallának, rühellik. Mint látja tehát, McCracken és jómagam az Ön ügyének leghívebb pártfogói vagyunk.

BUNTING Nem tudom, igényt tartsak-e az Önök pártfogására. Önök szerint e hétnek egyetlen fontos eseménye a Bastille lerontásának harmadik évfordulója volna. Amikor is a patkányok kieresztették ketrecükből a hullóket. Metaforikusan fejeztem ki magamat. Metaforámat a zoológia világából vettem.

MCCRACKEN Bunting úr szerint ősi muzsikájának feltámasztása egymagában megmentheti Írországot. Még akkor is, ha Bunting úr hárfásai kettőzött erővel fáradnak érte.

TONE A muzsika az egyetlen művészet, mely a politika fölött áll. Épp ezért tehetetlen báb a politika kezében. Az öreg György király imádta Händelt. És ezt nem róhatom fel szegény Händelnek. Bár bizonyára ez az egyetlen dolog, amely közös III. Györgyben és énbennem.

BUNTING A zene pusztán oly értelemben áll a politika fölött, amint a csillag is a mocsár fölött ragyog. Jobban tenné, uram, ha hasonlót hasonlóval mérne össze, s azt mondaná, hogy az uzsora a politika fölött áll. Avagy esetleg a szodómia. Avagy bármi más, ami becses nyelvére tolul. Hiszen ezen az égadta világon mi állhatna a politika alatt? Most pedig nézzék el, uraim, ha külön helyemre térek vissza.

(Kimegy.)

TONE Micsoda módfölött kellemetlen fickó. Remélem, gyakran látjuk majd. Egészen kiverte a fájást a fejemből.

MCCRACKEN Drága Tone-om. Amióta ide látogattál, minden áldott este fejfájásra ittad magad. Ha ilyen eltökélten dolgoznál a lojalista parasztság pallérozásán is, szavamra, közelébb járnánk az ír nép egységbe kovácsolásához, melyről oly elegáns stílusban értekezel.

TONE Drága McCrackenem. Miután megalkottam az Egyesült Ír mozgalom teljes ideológiáját; miután tettekre serkentettem eszmetársaimat, a déli protestáns radikálisokat; miután a katolikus közvélemény formálóit irányításom alá vontam: kötelességemnek érzem, hogy valami csekélyke dolgot neked és idefönti kollégáidnak is hagyjak.

MCCRACKEN Roppantul nagylelkű vagy, meggyőződésed. Mégis hadd merjem remélni, hogy a mi északi működésünket is valamelyes siker koronázza: miután mi indítottuk el az egész mozgalmat, melyhez utóbb voltál kegyes – és felvilágosult – csatlakozni.

(Mary Bodle megmoccan az ágyban.)

MARY Harry?

TONE Ami a fejfájásomat illeti: egyáltalán nem az általad fölemlgetett csekélyke alkoholfogyasztás okozza. Ellenkezőleg. Az alkoholfogyasztás az egyetlen tisztességes kúra rá. Fejfájásomat a ti perzselni való ulsteri szurkálódástok-piszkálódástok okozza. Ebben a városban úgy érzi magát az ember, mint a kutyafalka közepébe hajított macska. Mindezt tekintetbe – és Bunting úr hárfásait hallomásba – véve, ezen mód elmegyek, és kikúrálom magam.

(Távozik.)

MARY Harry?

(A lépcső tetejéhez megy.)

MCCRACKEN Mármost hogy a lojalista parasztság milyen mértékű lelkesedéssel fogadja a pallérozást...

(Mary lejön a lépcsőn, s a férjéhez ér. A hárfamuzsika elhallgat.)

MARY Kihez beszéltél?

MCCRACKEN Hogy...?

MARY A húgod hol van?

MCCRACKEN Hárfamuzsikát hallgattam.

MARY Hárfamuzsikát? Uramisten, azt hitted, hogy meghaltál és fölmentél a mennyekbe, vagy mi?

MCCRACKEN Tudod, óriási bemondásai voltak.

MARY Kinek?

MCCRACKEN Tone-nak. Ő meg Russell meg Sinclair meg én ugyanazon a héten lementünk a dokkokhoz, hogy megcsudáljuk a papám új hajóját. Hiberniának keresztelték – de a név fölé oda volt festve a korona is. Hát, TONE alaposan leszede rólam a keresztvizet.

MARY A puncsot megittad?

MCCRACKEN Elfelejtettem.

MARY Ülj le, mindjárt töltök.

(Tölt is.)

MCCRACKEN *(felkapja Young Éji gondolatok kötetét)* Ez jobb altató, mint a whiskey... „Halogatás az idő tolvaja”...

MARY Már meg mit zagyválsz?

MCCRACKEN Ez egy költemény, több mint tízezer sor – s a halogatásról szóló az egyetlen, amire bárki is emlékszik. *(Beleolvas)* „Sors! Le a függönyt – elég a csapás...” Anyám küldte.

MARY Elbóbiskoltam, nem vettem észre, hogy elmegy a húgod.

MCCRACKEN Visszament apádékhoz. Annyi baj legyen. Képtelen lettem volna egész éjszaka a hős honfit alakítani.

MARY A gyermekről nem tud?

MCCRACKEN Rólad sem tudott, ma estig.

MARY Nemigen helyesli.

MCCRACKEN Elvei vannak. Tudod, mi emelkedett szellemű család vagyunk. Volt egy nagyapám, a Joy nagytata – három héttel a halála előtt, kilencvenhárom évesen, elüszkösödött lábbal, kikövetelte, hogy a csészán bevigyék Randalstownból Antrimbe.

MARY Miért?

MCCRACKEN Hogy a választáson leadja a szavazatát. Igazi öreg harcos volt: ő indította el a Belfasti Híreket, alapítója volt az Önkéntes mozgalomnak, Grattan Parlamentjét ő agította be a jogaiba. Nos hát, megérkezik, kilencvenhárom éves, és már alig él, cipelik be a szavazóhelyiségbe. Az unokabátyám meglátja, elképed, odarohan hozzá, s megkérdi: „Nagyuram, mi hozza ide kegyelmedet?” Az öregúr csak ránéz, keményen, s odamordul: „Hazám üdve!”

MARY No, volt kitől örökölnöd.

MCCRACKEN Akire pedig szavazott, az a nagy mérsékelt reformer O’Neill. Ugyanaz a John O’Neill, akit három hete az antrimi Főutcán öltek meg – a két lapockája közé kapta a pikát az egyik talpasomtól. Ilyen ez a mi családunk, bizony.

(Nyughatatlanul járkálni kezd a szobában) Nincs alku elvekről-eszmékről, egy jottányi sem. Ami persze nem kivételes jelenség ulsteri tájainkon. Vívni a vitát kemény, sebosztó érvekkel a keserves kifulladásig. A mi Társaságunk is eljutott ebbe a stádiumba, elég hamar. Ez volt a Dialektika Kora. Ott állt Tommy Russell az asztalfőn, kezében az elnöki kalapács... *(Az Éji gondolatok kötetét levágja az asztalra)* Kezdjük!

(Kivágódik az ajtó, s egy Dragonyos Őrmester ront be: arca bekormozva, szuronyos puskája döfésre készen.

Mary nagyot sikít és felugrik.

McCracken tökéletes, higgadt nyugalomban.)

ŐRMESTER Senki se mozduljon! Kiontom a belét, aki moccanni mer. *(Seb-
tében végigjárja a szobát, nincs-e ott még valaki, majd visszamegy az aj-
tóhoz, és kiszól)* Csak kettő idebent, Kapitány Úr.

*(Egy Dragonyos Kapitány vonul be hanyag eleganciával – bár az ő arca is
be van kormozva.)*

KAPITÁNY Helyes, Őrmester. A szakasz az udvart, az árkokat és a fákat
deríti föl, maga lásson neki a háznak.

ŐRMESTER Igenis, uram.

(Nekilát, hogy módszeresen átkutassa a szobát.)

KAPITÁNY *(McCrackennek)* Nos, jóember. Tudni kívánom a nevét, és hogy
mely okból tartózkodik e festői rom falai között⁴.

MCCRACKEN Hogyne, Kapitány úr. Owen Pollocknak hívnak, ácsmester
vagyok, s e hajlék helyreállításán dolgozom.

KAPITÁNY Hajnali fél három van.

MCCRACKEN Csakugyan? Mint látja, nem hordok zsebórát.

KAPITÁNY *(fölv teszi az asztalról az iratokat)* Ezek a papírjai, gondolom.

MCCRACKEN Amint mondja.

KAPITÁNY Fenemód szolgálatkész, hogy így a keze ügyében tartja őket.

MCCRACKEN Tanácsosnak érzem a mai időkben, hogy az Őfelsége kedv-
telése szerinti parancsoknak eleget tenni mindig készen álljak.

KAPITÁNY Csakugyan? Kétségkívül jó oka lehet rá.

MCCRACKEN Amint mondja. Tudja, ezen a környéken nem szokatlan, hogy
Őfelsége szolgálai betoppanjanak hozzánk látogatóba.

KAPITÁNY Figyelemreméltóan választékos a beszéde, ahhoz képest, hogy
ács.

MCCRACKEN Ácsmester.

KAPITÁNY Elnézését kérem.

MCCRACKEN Felvilágosult nevelésben volt szerencsém részesülni.

KAPITÁNY S ugyan-vajjon hol, ha kérdenem szabad, netán a Sorbonne-on?

MCCRACKEN David Manson belfasti líceumában. Ő hitt benne, hogy a
tanulás tartománya túlterjed az ábécén.

⁴ George Bernard Shaw stílusában.

KAPITÁNY Ha jól tudom, bizonyos ideig Samuel Neilson és Henry Joy McCracken is működtetett egy tanintézményt Belfastban. Ők az án, a bén és a cén túl egészen az „r”-ig eljutottak: Reform, mondták. Rá azt, hogy Represszió. Végül, hogy Revolúció.

MCCRACKEN Igyék meg velünk egy pohár puncsot, Kapitány úr.

KAPITÁNY Köszönöm, örömet. Kérem, foglaljon helyet, asszonyom. Ha szabad kérdenem, mi szándék hozta ide?

MCCRACKEN Ő a feleségem, Mary.

KAPITÁNY Értem. Szokás szerint elkíséri Önt az efféle éjszakai műszakjaira? Netán kőművesmestert tisztelhetek benne?

(Az Őrmester elindul föl a lépcsőn. Mary rögtön feláll.)

MARY Várjon, Őrmester úr. *(A Kapitánynak)* A kislányom odafönt van. Szeretnék mellette lenni, amíg az Őrmester úr átvizsgálja a padlást, nehogy a gyermek megijedjen.

KAPITÁNY *(McCrackenhez)* Ezek szerint a gyermeküket is magukkal hordják mindenhová, ahol dolgoznak? A családi tűzhelynek ezt a hurcolászását már-már excentrikusnak kell tekintenem.

MARY Ezzel az erővel megtudhatja akár az igazságot is, Kapitány úr.

MCCRACKEN Mary!

MARY Nincs értelmé ez a színházasdit játszani. *(A Kapitánynak)* Nem vagyok Pollock úr felesége.

KAPITÁNY Kérem, folytassa. Az eddigiekből úgysem hittem el egy szót se.

MARY A nevem Mary Bodle. Atyám, David Bodle erdőkerülő, ide egy mérföldnyire lakik. Súlyosan ellenzi Pollock úrral való kapcsolatomat. Pollock úr immár három éve a szeretőm. A helyzet az... hogy Ön épp szökés közben ért bennünket. Megbeszélés szerint éjfélre jött volna értünk O'Keefe unokabátyám, aki megígérte, hogy elvisz bennünket Donaghadee-ig, ahol is holnap reggel elérnénk a Skóciába tartó postahajót. Unokabátyám valamely közbejött véletlen miatt késik, de biztos tudom, hogy megjön. A sors kényre-kedvre kiszolgáltatót Önnek bennünket, Kapitány úr. Három ártatlan élet van a kezében. Könyörögve kérem, tanúsítson kíméletet, ha csak a gyermek kedvéért is.

(Szünet)

KAPITÁNY Mélyen megindít sanyarú sorsa, asszonyom. Bízvást megvallhatom, utoljára a színházban szórakoztam ilyen remekül.

Őrmester!

ŐRMESTER Kapitány úr.

KAPITÁNY Bodle kisasszony fölmege a padlástérbe. Engedje előre.

ŐRMESTER Igenis.

(Mary az Őrmester kíséretében fölmege, s végig a bölcső mellett ül, amíg az Őrmester átkutatja a padlást.)

KAPITÁNY Kedves egészségére, Pollock úr.

MCCRACKEN A magáéra, Kapitány úr.

KAPITÁNY El nem igazodhatom ezen a Bodle úron. Miért nem bírja elviselni, hogy egy ilyen leleményes fickó legyen a veje?

MCCRACKEN Erdememen fölül dicsér, Kapitány úr, de az az igazság, hogy nonkonformista protestáns vagyok, Mary családja viszont katolikus.

KAPITÁNY Ezek a katolikusok megveszekedett népség, nemde?

MCCRACKEN Megveszekedett időket élünk, nemde?

KAPITÁNY Ártatlan protestánsokat mészároltak odalent Wexfordban, vagy talán nem is hallotta?

MCCRACKEN Az ember annyi mindent hall.

KAPITÁNY Egy hónapja, ha volt. Scullabogue-ban csóvát vetettek egy csűrre, melynek falai közt háromszáz protestáns férfit, nőt és gyermeket égettek hamuvá. Egész családokat. Az Egyesült Ír nemzet nevében. Maga hisz az ír nemzetben, Pollock úr?

MCCRACKEN Hazafiúnak hiszem és remélem magamat.

KAPITÁNY És mit vár, mit gondoljak e kis szónoklatáról?

MCCRACKEN Soha nem várom egy katonától, hogy gondolkodjék, Kapitány úr.

KAPITÁNY *(irtóra élvezi)* Nem is szabad. Mindazonáltal: én is hazafiúnak hiszem és remélem magamat. Mi másért szolgálom a hazát? Jut eszembe: mit gondol, melyik hazát szolgálom?

MCCRACKEN Angol uniformist visel.

KAPITÁNY Tévedés, mert nem úgy van. Írország Királyát, Parlamentjének és Lordjainak Házát szolgálom. III. Györgyöt, Írország Királyát, s az ő dublini választott parlamentjét. Ugyanúgy, mint odakint, ama sötét, gyilkos terepen a szakaszom. Amelyben is minden egyes baka Kerry-beli katolikus parasztfiú.

MCCRACKEN Megveszekedett népség. Amint az imént mondta.

KAPITÁNY A bűnösség, illetve az ártatlanság kérdése nem különösebben korlátozza cselekvőkedvüket. Szívük szerint addig korbácsolják a gyanúsítottat, amíg a zsigereit meg nem látják.

MCCRACKEN Ön pedig vezeti őket, Kapitány úr; nem érzem a helyzetét maradéktalanul irigylésre méltónak.

KAPITÁNY Bízvást megvallhatom, sokkal örömebb volnék kint a harc-
téren a franciák ellenében. A háború bestiális, persze. Ebben mindahá-
nyan egyetértünk. Mégis mintha csodálnánk az előmenetelt és az ér-
demrendeket, amelyek vele járnak. Míg viszont akár ebből, akár abból
vajmi kevés terem egy polgárháborúban.

MCCRACKEN Ön szerint ez most polgárháború?

KAPITÁNY Írország egész története egyetlen polgárháború. Kifejezetten
komikus képzelődésre vall, hogy ezek a skót presbiteriánus rőfösök és
fűzőkészítők meg akarták változtatni. Ezen a szigeten a nemzetállam-
nak soha a legcsekélyebb nyoma nem volt. Nem is lesz. Apró hűbérbir-
tokok voltak, gael tartományocskák, törzsi területek, klán-települések –
a gyalázkodás és a gyilkolás állandó körforgásában. Egyetlen kötelék
volt képes összetartani legalább a többségüket: a brit korona iránti hű-
ség köteléke. Amíg azután ezek az Egyesült Írek e tárgyban is meg nem
osztották őket. Vigasztalan egy bohózat volt, nemde? Ahogy ezek a
fennkölt vidéki kalmárok – a színpadi előképek kóbor lovagjainak jel-
mezébe rittyentve – fölvonultatták a sörpincék csőcselékét a saját hon-
fitársaikból kiállított hivatásos hadsereg ellen. Oly igen józan polgárok
hogyan áltathatták, hogyan csaphatták be önnönmagukat ennyire gro-
teszk módon, mit gondol, Pollock úr?

MCCRACKEN Ellenségem ellensége a barátom – tán ebben a régi szólás-
ban hittek.

KAPITÁNY Ön a franciákra céloz. A franciák kínos zavarban voltak ettől az
egésztől, s roppant könnyebbségükre szolgált, hogy a megkísérelt part-
raszállítás oly hamar összeomlott.

MCCRACKEN Önt, úgy látom, figyelemre méltó alapossággal tájékoztat-
ták, Kapitány úr.

KAPITÁNY Minthogy az összeesküvés minden szintjén elsőrangú hírszer-
zőnk volt. Ön szemlátomást szeret olvasni, Pollock úr.

MCCRACKEN A mértékkel fogyasztott költészet táplálja a lelket.

KAPITÁNY Gondolom, ismeri azt a Bridge Street-i könyvárust, hogy a po-
kolba is hívják?

MCCRACKEN Pillanatnyilag nekem sem jut eszembe. Bár a cégére alatt
elégé sokszor elmentem.

KAPITÁNY John Hughes, nemde? A Kontároknak ama híres Klubjában
volt tag.

MCCRACKEN Mely klubra, ha jól látom, igencsak illett a neve.

KAPITÁNY John Hughes volt a mi emberünk. A kezdet kezdetétől. Akármit tervezett a belfasti Társaság, értesültünk róla. McCracken haditervét például már akkor ismertük, amikor ő maga még el sem ért Ant-rimba.

(Szünet. McCracken mosolyog.)

MCCRACKEN Ezek szerint mostanra már szép nyugodtan rács mögött tartja az ipsét, Kapitány úr.

(Az Őrmester lejön a tetőtérből.)

ŐRMESTER Kapitány úrnak jelentem, semmi érdemleges.

KAPITÁNY Helyes, Őrmester. Sorakoztassa az embereket.

ŐRMESTER Igenis.

(Az ajtón át el.)

KAPITÁNY *(feláll)* Nos tehát, Pollock úr. Ha szíveskedik összecsomagolni a holmiját, bekísérjük a Tűzérségi Laktanyába.

(Szünet)

MCCRACKEN Hallja-e, Kapitány úr – a magam részéről örömebb maradnék, ahol vagyok, ha Önnek mindegy.

KAPITÁNY Sajnálattal közlöm, oly mértékben szolgált élvezetemre kettőnk politikai eszmecsereje, hogy kénytelenítettem érzem magam kevésbé huzatos helyen folytatni. Bodle kisasszony is velünk jöhet. Amennyiben mindketten annak bizonyulnak, akinek mondják magukat, katonai úti-okmányokkal mehetnek Donaghadee-ba. Bevallom, az én képzetemtől sem egészen idegen a romantika.

(Beront az Őrmester, módfelett izgatott.)

ŐRMESTER Bocsánatát, Kapitány úr.

KAPITÁNY Mi a baj, Őrmester, úgy fest, mintha kísértetet látott volna.

ŐRMESTER Isten irgalmazzon, Kapitány úr, azt láttam!

KAPITÁNY Mi az ördögöt akar mondani?

ŐRMESTER Engedelmeivel, Kapitány úr, egy női személy kísértete áll a kapuban.

KAPITÁNY Megbolondult maga?

ŐRMESTER Áthajtottam rajta a panganétot, és mintha csak a levegőt szurkáltam volna.

KAPITÁNY Babonás baromállat! Takarodjék innét, és sorakoztassa az embereket!

ŐRMESTER Engedelmeivel, Kapitány úr, az emberek eltűntek.

KAPITÁNY Mit csináltak?

ŐRMESTER Amint meglátták azt az asszonyt, Kapitány úr, eszük nélkül szétfutottak.

KAPITÁNY Utánuk, de rohanvást, maga átkozott vadbarom, hadbírótság elé citálom ügyis, gyerünk már!

(Kirohan az ajtón, mögötte az Őrmester. McCracken nevet.)

(Kintről, a csukott ajtó mögül a Kapitány halálordítását halljuk.)

A bölcsőben felsír Maria, a gyermek.

McCracken az ablakhoz megy, kinéz.

A padláson Mary Bodle a ringatni kezdi a bölcsőt, s halkán énekel hozzá.)

MARY *(énekel)* A belfasti nagy hegyek közt

Egy lány panassza szolt;

Az édes nyári estét

Keserítve így dalolt:

„Jaj nekem, ifjú éltém

Gyötrelmes kínra vált,

Mióta Henry Joy McCracken

A bitón lelt halált.”

(McCracken a színpad közepére megy.)

MCCRACKEN Belfasti polgárok... '95-ig még azt sem erőltettem, hogy legyen az Esküt. Akkor viszont komolyra fordultak a dolgok. Mi a Reformot próbáltuk elérni. Válaszul megkaptuk a Repressziót. S akkor fölgyült és megszilárdult bennünk a vágyakozás. Hogy jöjjön a Revolúció.

MARY *(énekel)* „Ne félj, szerelmem, – mondta –

S a múltakat ne bánd.”

„Remélj, szerelmem, – mondta –

Feltámad még hazánk.”

Háromszor csókolta ajkam

Szerelmes-édesen,

„Nem választ el minket – mondta –

A sír hidege sem.”

(Felpattan az ajtó. A küszöbön az áradó holdfényben ott áll a Kísértet-Menyasszony.)

MCCRACKEN *(főlemeli jobb kezét)* Isten ítélőszíne előtt én, Henry Joy McCracken szabad akaratomból kijelentem: minden erőmmel munkálkodni kívánok azért, hogy az érzemények testvérisége, az érdekek azonossága, a jogok közössége s a hatalom egysége az írek – bárminő vallási meggyőződésű írek – között létrejöjjön. Kijelentem továbbá, hogy sem remény, sem félelem, sem jutalom, sem büntetés ezen társaság vagy

hasznos más társaságok tagja vagy tagjai elleni közvetlen vagy közvetett jelentésre vagy tanúvallomásra soha rá nem vehet, cselekedtek vagy szölkak legyen ezen kötelességük jegyében személy szerint vagy közösen, e Társaság keretein belül vagy kívül. A Mi Urunk születése utáni 1795-ik év márciusának 24-ik napján.”

(Miközben az ének folytatódik, a Kísértet-Menyasszony bejön. McCracken hátrafordul, és szembenéz vele. A Kísértet-Menyasszony megcsókolja, majd ragadozó módjára ráugrik, lábát a dereka, karját a nyaka köré fonja.)

MARY *(énekel)* Ezért várom az éjfélt –

Jóslata valóra vált –
Hogy újból keblemre vonjam
Sápadt, bús homlokát.
Mert eljön minden éjjel
Reszketőn, véresen
Harry, az én drága Harrym,
S mellettem megpihen.

(A hold felhő mögé bújzik.

Sötét.

Vége az I. felvonásnak.)

II. FELVONÁS

(Sötét.

A lambeg megszólal, crescendál, majd elhallgat. Mary Bodle kiáltása. A bodhran, halkabban.

Előjön a hold.

Mary Bodle kimerülten terül el a feldúlt ágyon, öltözéke hiányos. McCracken az ágy szélén ül, szintén rendetlen öltözékben.)

MCCRACKEN Biztos fájdalmat okoztam. Nem akartam.

MARY Kész csoda, hogy nem rogyott be alattunk a padló.

MCCRACKEN O’Keefe unokabátyád dicséretre méltó mesterember volt.

MARY Isten nyugosztalja.

MCCRACKEN Bizony. Minden szabadgondolkodásával együtt. Nincs baj?

MARY Nem törünk mi össze olyan könnyen. A férfiaknál mindenképp szívósabbak vagyunk. *(Megérinti a férfi vállát)* De veled mi van? Reszketsz, mint a nyárfalevél.

MCCRACKEN Kissé hűs a levegő.

MARY Kapd magadra a kabátod! Tessék.

(Zöld félkabátot kotor elő az ágyból, s a férfi vállára borítja.)

Nemigen jönnek erre egyhamar, az az egy biztos.

MCCRACKEN Kik nem jönnek?

MARY A katonaság, ki más? Nagy marha kegyetlen emberek, gondold csak el – vérontás, hentesmunka naponta, évek óta –, aztán meglátják O’Keefe eljegyzett mátkáját, és egy rakás síró kölyök válik belőlük.

MCCRACKEN Isten az atyám, meg mernék rá esküdni, hogy magam is láttam, itt, ebben a házban.

MARY Már miért ne láttad volna? Nem az ő háza?

MCCRACKEN Ki nem állhatom a saját elmémet! Pedig az az egyetlen, amit féltve őriztem magamban. Az Ész, a logika és a józan ész embere; és tessék, egyre-másra szégyenletes dolgokat látok, holdkóros árnyakat, mikor tiszta és világos gondolatokra volna a legnagyobb szükségem. Mi-re megyek a szellemekkel?

MARY Itt a tanyavilágban nincs tőlük menekvés. Jól megszoktuk a hazajáró lelkeket, ezen a vidéken több a kísértet, mint az eleven ember. És akkor? Nincs abban semmi baj, ha szellemet látsz. Csak arra vigyázz, hogy te magad ne válj azzá idő előtt. Még mindig reszketsz, mi baj?

(McCracken feláll, kinéz a Cavehillre.)

MCCRACKEN Olyan tisztán látszik a McArt vára, mintha fényes nappal volna. Hát legalább ez tiszta.

(Nyughatatlanul járkal)

Furcsa dolog a félelem. Az az elviselhetetlen lágy rész az ember lelkén. Ha rátapintasz, zsebedben az illető.

MARY Isten bocsássa meg, hogy ilyeneket mondasz.

MCCRACKEN Aligha fog mostanában, hacsak nem túlórázik.

MARY Nem épp a félelemtől ember az ember? Mit gondolsz, mi másért szeretlek, mint hogy félni tudsz? A jeles tetteidért? Azért avasson hőssé a húgod, énnekem az olyasmi üresen kong...

MCCRACKEN Az embert a gondolat teszi emberré, Mary, a gondolat hatalma, az ész hatalma. Attól félek, hogy épp ezt az egyet veszítem el.

MARY Aligha csak attól félsz te.

MCCRACKEN Azt hiszed, a harctól féltém, a csatától? Tiszta gyönyörűség volt, mikor már ott tartottunk. Éles körvonalú és hihetetlen, akár a holdvilág odakint. Annyi hónap, annyi év kontárkodás, kárhuztatás, keserűség, kínos röhögés után, hirtelen ott meneteltünk, volt ellenség és volt cél előttünk, szédítően izgalmas játék, melyet mintegy álmában játszik

az ember, egyszerre voltam benne és néztem magamat kívülről, amint a kardot forgatom. Félelmet egy szikrányit sem éreztem, én legalábbis. MARY Persze hogy nem, öldöklés közben. Mitől is ijedtél volna meg? Te az élettől félsz. Az a sebes rész a lelkedben. Attól az élettől, amit én élek, amit a legtöbb ember él. A szürke, rendes, hamar feledésbe merülő élettől. Ezért vonz jobban az a kötél, mint én meg a gyermek...

MCCRACKEN Nem igaz!

MARY Ezért fogadtad el a parancsnokságot egyik napról a másikra akkor, amikor minden épeszű ember már hazament teázni. Ezért fogtál fegyvert, eleve, mikor a szíved mélyén jól tudtad, az csak terjeszti a betegséget, amit gyógyítani kellene. És ezért fogod a vérpadot és a kötelet választani, mikor pedig rendes, tisztességes életet élhetnél egy másik országban.

MCCRACKEN Mit csinálnék, mégis? Őszintén: el tudsz képzelni Massachusettsben, amint valamelyik Fő utca tisztos boltjában szövetet mérek?

MARY Mi ebben olyan ijesztő? Nem a hatalmas, ifjú Amerikai Köztársaságra mondtátok folyton a pohárköszöntőt?

MCCRACKEN Én idetartozom. És amit csináltam, attól még inkább idetartozom. Nem bírok elmenni innét.

MARY Nem is. Most aztán végképp nem, mikor a bátor és dicső halál kilátása vár – hogy a kötél végén fityegsz, és a gatyaszáradból csöpög a szar. Én nem leszek ott közönségnek, remélem, a húgod majd élvezi. És még csak nem is az lesz a legrosszabb benne. Hanem amit jóval a haláloed után fabrikálnak belőled. Meg amit még később rád hivatkozva elkövetnek.

MCCRACKEN Miért nem élhetek szabad emberként a magam országában?

MARY Miért engedted meg, hogy fegyvert fogjatok?

(Szünet. McCracken leül a felső lépcsőre.)

MCCRACKEN Csak az erkölcsi erő volt. Azután csak a fizikai erő. Senki nem határozta el, hogy márpedig így legyen. Az események kérelhetetlen logikája hozta.

MARY Nemet mindig mondhat az ember.

MCCRACKEN Nemet mondani a végső menekülés. Eljátszod a magad kis szerepét a hatalmas drámában, de még azt a szerepet sem te írtad. Sötétben ágálsz, hiába hiszed úgy akkor, hogy mindent tisztán látsz. Egyetlen választásod van. Vagy egyszer s mindenkorra lelépsz a színről. Vagy játszod a rád osztott szerepet, amíg le nem fordul a kárpit.

MARY Úgy bizony. A hullákkal borított színpadra.

(Kezdi rendbe rakni az ágyat.)

MCCRACKEN Nem tudok mást mondani.

(A földszinti szobába belép Jimmy Hope majdani szelleme.)

HOPE Nem is hittünk másban mi ketten soha, Harry.

MCCRACKEN Jimmy Hope szebben magyarázta volna. Biztos megszeretted volna Jimmyt.

HOPE A Dolgozó osztályok helyzete volt az igazán alapvető kérdés. Az embernek természetadta joga, hogy megélhetést nyerjen a földből, melyet munkája árán megművel.

MCCRACKEN Hallgatlak, Jimmy.

HOPE Egy velejéig rohadt rendszert nem lehet megreformálni. Ha bárkiről kiderítették, hogy aktivista, kiverték a kezéből a kenyeret. William Orrt pedig egyszerűen felakasztották. Minden utat végigjártunk, ami csak volt, és mindegyik zsákutcába torkollott. Nem volt már hová máshová elmennünk, mint a végletekig. A független köztársaság követeléséig.

MCCRACKEN Az emberek többsége készületlen volt rá, hogy meghallgasson.

HOPE Miért lettek volna készületlenek? Nem fölesküdtött tagjai voltak a Társaságnak?

MCCRACKEN Elsősorban és mindenekelőtt kereskedők voltak. Inkább elszüllesztették volna ezt az egész szigetet azzal a kevés szabadságjogával együtt, semhogy a tengerhajózási cégüket fenyegetés érje.

HOPE Akkor a rosseb egye ki őket, mert akkor ők rakták a nyakunkra a kötelet, neked is, nekem is.

MCCRACKEN Csak nem félsz az akasztástól, Jimmy?

HOPE Tudom, hogy nagy tisztesség, de nem mondhatnám, hogy élek-halok érte. Amint te sem.

MCCRACKEN *(a kötél felé fordul)* Nem kívánok ágyban, párnák közt meghalni.

MARY Ez igen nagy és nemes lélekre vall. *(Visszafekszik az ágyba)* A családod szeretete nem elég. Az én szerelmem nem elég. Neked az összes eljövendő világok szeretete kell, meg a toronyóra, láncsal. Rendben van, rajta, szeressenek csak halálra, pingálják csak fel a képedet az ír zöld negyven árnyalatában valami isten háta mögötti vályogfalra!

(Befordul a falnak.)

MCCRACKEN *(feláll)* Mary...

HOPE Tone átment Amerikába.

MCCRACKEN Kénytelen volt. Megvolt ellene a vádirat, felségárulásért.

HOPE Azt hiszem, te is kikísérted a hajóhoz.

MCCRACKEN Utoljára még elvittük kirándulni. Fel a Cavehillre. Fel, a McArt várához⁵.

(Thomas Russell lép a színpad előterébe, s végigtekint a nézőtéren.)

RUSSELL Nem éppenséggel ezt mondom, édös jó barát? Az északi part századok szentölte Athénja terül el a kend lába előtt, s oly gyönyörűségös ragyogással, hogy a Mindenható égyszülött Fia is méltán mögfüröszt-hetné áldott mód mögtestösült lényét benne!

MCCRACKEN A Hősiesség Kora köszöntött ránk aznap. Egy tűz volt a lelkünk, hogy verekedhessünk végre. Először esküdtünk föl az Egyesült Írek Köztársaságára. A szívünk majd' beleszakadt a lelkesedésbe.

HOPE S már miért ne szakadt volna?

(Russell mellett Wolfe Tone is megjelenik.)

TONE Csitítsa kend, Thomas Russell azt a prédikálni mindig kész nyelvet. Ki e helyet szülötte földeként ismeri, bizvást igazabb szóval tanúsíthatja dicső voltát, lévén a hely faja természeti géniusának bölcseje is. Henry Joy lösz, aki a regét elregéli, kétség nem fér hozzá.

MCCRACKEN Augusztusi nap. Verőfény. Féltucatnyian állunk a tetőn. Mámoros, szárnyaló lélekkel.

(Samuel Neilson csatlakozik Russellhoz és Tone-hoz.)

NEILSON Csudálatos gondolatai lehetnek csakis, hogy így itt tartják kendöt ezön a ritka szép kinéző helyön, amihöz fogható kevés akad a hazában, édös jó barát.

TONE Csak nem a jussunkul követölt édös szabadság felől gondolkozik így ki a világból kend, Samuel Neilson? S tán arról is, hogy addig abból a szabadságból egy körömfeketényit nem látunk, amíg Anglia a magunk könyerére s a magunk gazdájának nem hagy bennünköt?

NEILSON Ez aztán a beszéd.

RUSSELL Soha el nem takarodik erről a mi földünkről, úgy gondolom, amíg egy hajnalpirkadáskor föl nem kelünk, s belé nem szorítjuk vöröskabátos seregét a tengör sós habjába.

NEILSON S tán nem lönne mög rá a jussunk, s hozzá az erőnk hatalma?

TONE Hányszor járultunk Anglia díszes kapujához oly bölcs érvelő beszéddel, amitől a régi nagy idők filozófusainak is elállt volna a szavuk. És hányszor járultunk ugyanazon Anglia hátsó cseléd-kapujához a tisztőségös vándor ékös-édös beszédével, csak egy morzsácskát koldulni dús asztaláról. S nem üres kézzel kullogtunk-é el örökkétől-örökkétig, de

⁵ John Miliington Synge stílusában / Tömörkény István.

még a palota vérös szömű, gyilkos ebeit is ránk uszították, hogy kínjaink érdömében letépjenek?

NEILSON Az a korcs kutyafalka nyüszítve kotródik óljába, mihelyt Ulsterunkat őriző legendás Kutyanék, hős Cuchulainunk kötelékét mögoldjuk.

RUSSELL Nem támad-é bennünk valamiféle dicsőség, amint hajdanvolt korok szentjei s hősei módjára, királyi lélökkel legöltetjük szömünket az Északi part egyötlen igaz csodáján? A Lough Neagh tükrös kék vize úgy terül el alattunk, akár a mönnyország égyik főnséges mögyéje; a Belfasti-öböl nyaka csinosan előrehajlik, vágyakozva kínálván nagy, mohó száját a tengör viharzó csókjának; s a vizek ölelte város szikrázó gyémántja olyan díj, melynek csak a gondolatára is mögremög a nagy Bonaparte, pedig szinte roskadozik ökelme a világ kincseinek garmadája alatt.

TONE Hát ne fejedelmök és királynők díja lögyen: lögyen a vagyontalan férfiak mögszentölt birodalma, s a jelön kompánia fogadja esküvéssel, hogy addig nincs nyugovásunk, amíg e tájat s benne a várost a mi drága köztársaságunknak nem mondhatjuk!

NEILSON Ez aztán a kívánság!

RUSSELL Nincs valami tisztösségös kortyolnivaló, hogy az embör az ilyen derék beszéd örömére ihasson egyet, mikor a högymászástól amúgy is megszomjazott?

NEILSON Talán nem hűl a tündérkő mellett, a forrás vizében égy mázos kancsó magam üstjín főtt gabonapálinka, ha netán valaki kortyolna belőle?

TONE Keressük hát föl azt a forrást, hogy ajkunk piros tüzét a korty jó ízivel fölszítva, a reköttyeillatú levegőt a jövendő idők halhatatlan látomásával pözsdítsük!

(Russell, Neilson és Tone távozik.)

HOPE Egy leheletnyi esélyünk sem volt. S egy későbbi korból jött kísértet dolga, hogy ezt a füledbe lehelje. Túl későn léptünk ki az üzletből, Harry.

MCCRACKEN Az egész Északot átfogta a parancsnoki riadólánc.

HOPE Melynek minden második szeme lelkes vénkisasszony volt. Aki bebújt az ágya alá rettegni, mikor a gyilkolódzásra sor került.

MCCRACKEN Csak Antrimből hétezer Védelmező vétette magát lajstromba.

HOPE És Protestáns?

(Szünet.)

MCCRACKEN Nos: ott voltál te és ott voltam én, indulásnak.

HOPE Te meg én, és egy maroknyi hozzánk hasonló.

MCCRACKEN Tízezrek voltak a lajstromon alig egy éve is. Ki jósolhatta volna meg, hányan fognak fegyvert közülük.

HOPE Most már bezzeg tudjuk, nem? Hanem egy dolog bizonyos, Harry. Az északi protestánsok nélkül soha nem lesz itt nemzet. Ha ők nem részesek benne.

MCCRACKEN Ha ők nem oroszlánrészesek benne, Jimmy. A mieink.

HOPE Most az Orániai Társaság terelte karámba legtöbbjüket. A föld volt a gyökere az egésznek. A mieink attól féltek, hogy ha bejön a Köztársaság, a pápisták visszakövetelik a hajdani földjeiket. Amint némely Védelmezők akarták is.

MCCRACKEN A Kontároknak Klubjában ezzel valahogy soha nem számoltunk, igaz? Ha a kettő valaha egyesül, mi egyesítjük őket, a Jóisten is megáldjon érte. Az ártatlanságunkkal, az idealizmusunkkal, az okosságunkkal, a dialektikánkkal, a hősiességünkkel. Közben pedig a gromba tény végig a képünkbe bámult, csak nem néztünk oda. A darab föld, melyért két férfi gyilkolja egymást. Káin és Ábel. Elkeseredettebb küzdelmet ember még nem vívott, amióta világ a világ. Városi fiúk voltunk. Mit tudtuk mi, két férfi egy darab földért hogyan képes gyilkolni egymást.

HOPE Megvan a megoldás erre is. Ha minden ember egyenlően részel munkájának gyümölcséből – melyet az általa megművelt föld terem.

MCCRACKEN Hagyd el, Jimmy. Senki nem figyel rád. Figyeltek-é valaha is, tudomásod szerint? Azt kaptuk, amit érdemeltünk. A leginkább elvadult katolikus parasztok – és közibük habarva egy bánatos töredéknyi presbiteriánus polgár. A kormány előre kiszámított mindent. Egy hónappal a fölkelés előtt a földesúr és a rendőrbíró még banditának nyilvánította az Orániai Társaságot, és ott csépelte, ahol érte. Azután egyszerre, tudod jól: amazok vették át a parancsnokságot.

HOPE Ellenünk fegyvernek igen alkalmasak lévén.

MCCRACKEN Az egész feledésbe merült volna – föltéve, hogy mi győzünk. A lojalisták nem a brit Koronához hűségesek, hanem a saját jól-rosszul felfogott érdekeikhez. És ebben aligha különböznek mitőlünk, többiektől.

HOPE Egy leheletnyi esélyünk sem volt. Ahogyan a dolgok álltak.

(Szünet.)

MCCRACKEN Akárhogy is, ti bátran harcoltatok. A spártai szakasz. A felőrölt sereg utóvédje.

HOPE Templepatrick kerületi takács vagyok, s annyit megtanultam az iskolamestertől, hogy Az Ember Jogait elolvassam. A magamfajta egy világot nyerhet, és édeskevés a veszítenivalója, Harry.

MCCRACKEN A magamfajtának még annál is kevesebb a veszítenivalója. Volt egy lenszövődénk a Zuhogónál meg egy kelmenyomónk a Cromac téren – s én mind a kettőt csődbe vittem. A rokonság csak örülhet, hogy megszabadult tőlem.

HOPE A húgod zokon venné, hogy ilyeneket beszélsz.

MCCRACKEN Még mindig nála dolgozol?

HOPE Sok minden megváltozott azóta, Harry. Mary-Anne kisasszony igazi úrhölgy volt. John bátyád viszont, attól tartok, nem úriember.

MCCRACKEN Azért lesz belőle iparmágnás.

HOPE Engem mindenestre kirúgott, Harry. Amint ürügyet talált rá. Mivel most már az ő kezében az üzlet, érted. Új kor virradt ránk.

MCCRACKEN Uramisten!

HOPE Keserves kor. De egyet se félj. A dolgozó osztályok erkölcsi ereje diadalmaskodni fog, bármint alakul is a napi árfolyam. *(Feláll.)*

MCCRACKEN Ne hagyj itt, Jimmy. Harry hét korából kettőt még tisztába kell rakni. Mielőtt a kenderkötéltől megtudja fejem, mennyit nyom felekem.

HOPE Persze. De én jó néhány évvel későbből jövök. Úgyhogy innen, ahol vagyok, mit sem tehetek érted. Amúgy sem látlak többé. Nincs hol viszontlátnunk egymást, hacsak e város hosszú emlékezetében, hosszú álmu emlékezetében nem.

(Szünet.)

MCCRACKEN Elfogadom mentséged. Hope polgártárs, leléphet a színről. *(Hope kimegy.)*

MCCRACKEN A biztos fény, Észak hű Csillaga... ő. Nem én. Az ő fénye nem pislákkolt soha. A többi: garasos csillagszóró meg egy rakat dohos petárda. Jó éjszakát, Jimmy.

(Fölveszi az Éji gondolatokat, s miközben fölfelé megy a lépcsőn, lapozgatja. Rálapoz egy részre, melyen megakad a szeme, s megáll, épp a kötél alatt.)

(A közönség felé fordul) Belfasti polgárok... *(Felolvassa)*

„Most ébrednek rút összeesküvések;
S rémítő holdkórjukat elfödöztvén
Romlást és pusztulást készítenek,
S ingó trónusok közt véres mezőt.

Dühvel tobzódnak lázadó fiak.

Mit tegyek? Pusztítsam? Vagy csak fenyítsem?”

...mintha volna választásod. Ha egyszer a lázadó fiak lendületbe jönnek, a hős, vitéz Védelmezők. Akiknek az utcájába szép lassan hagyjuk, hogy a körülmények bezavarjanak. A kompromisszum kora, a keserves színvallás kora. Ennyit az Egyesült Írek nagy forradalmáról. Amiből végül is mi sült ki: a sokadik katolikus lázadás.

(Megint belenéz a könyvbe, s olvassa)

„Önhitt, tejjeszájú reménykedők
Ifjan, duhajul, lengő lobogóval
Elmetsszük kötelékünk, s nekivágunk,
Álmodván: szél és csillag mind barátunk...”

(Gorman dublini kocsmáros kidugja fejét az ajtón.)⁶

GORMAN Béosonsz-e kis szobámba, szól a légyhez pók apó.

(Odalép a polchoz, levesz egy palackot és két poharat)

Énnekem egy kollégám se settenkedjen az ajtóm előtt, mint valami cigánypurdé. Ide egyenes derékkal tessék besétálni, ahogy egy Dublin szép városából szalajtott szabad ipséhez illik.

(Croaker McFadden óvatosan bedugja fejét az ajtón.)

McFADDEN *(hízeleg)* Biztos, hogy ónagysága nem luftol a helyszínen, parancsnokom?

GORMAN És ugyan mi jelentősége volna, hogy luftol vagy nem luftol? Nehogy már egy ilyen vén sztrigától hagyjam magamat stokkoltatni, a saját jó kis kocsmámban! Halljam, kamerád, mi a mai napra rendelt méreg?

McFADDEN *(belép)* Megmondom én a szemedbe, vagy a lapát két füledbe: az én parancsnokom nem az az ember, akire csak úgy rá lehet ijeszteni, igazam van, vagy igazam van?

GORMAN Már az biztos, hogy akárkitől nem hagyom magamat stokkoltatni.

McFADDEN Akkor egy fél whiskey lesz. Ha már elől van az a palack.

MCCRACKEN *(lefelé jön a lépcsőn)* Hogy van ebben a rossz időben, Gorman úr?

GORMAN Voltam jobban is, akkor se panaszkodtam. McCracken úr, alázatos szolgája. Engedelmével bemutatnám McFadden őrnagyot, aki a szárnysegédem, a faktótom, és nem mai gyerek a szakmában.

MCCRACKEN Örvendek, McFadden úr, hogy van?

⁶ Sean O'Casey stílusában / Gelléri Andor Endre.

McFADDEN A katona tette kész és halni kész, jó barát, tette kész és halni kész.

GORMAN McFadden úr Dublin drágaszép városából érkezett ide, látogatásra. Ismer engemet még a régi időkből, amikor több stokkos detektív szaglászta Dublinban a nyomomat, mint légy, úgyhogy lassan már olyan voltam, mint a Vörös Pimperli.

McFADDEN Szaglásszák itten, szaglásszák ottan, csak nem bírják kiszaglászni.

GORMAN Noná, majd még kiszaglásznak, a chara, mikor végig itt luftoltam, a saját jó kis kocsmámban, Antrim megye kellős közepén, ahol persze eszükbe nem jutott keresni.

McCRACKEN Hivatalos ügyben üzent értem, Gorman úr.

GORMAN De még mennyire, McCracken úr. Olyan hivatalos ügyben, amiben maga meg én régi kollégák vagyunk, aki pedig nem az, az kopjon le, de hamar.

(McCracken McFadden felé pillant)

Ami a jelenlévő McFadden urat illeti, maga ő fölesküdt és kalivikált Védelmező, úgyhogy társaságunkban jogosan tartózkodik.

McFADDEN Csak akiben a szív halott, Az nem hallja meg sóhajod, Édes hazám, szülőházám!

GORMAN Hagyd a lírát, öcsém, facsiga, amíg McCracken úr meg én a komplikált munkával foglaljuk el magunkat.

McFADDEN Nem abban voltam én is, hogy szép csöndesen elvagyok magamnak, amíg a fölesketés lezajlódik? Kegyedé a szó, parancsnokom.

McCRACKEN Miféle fölesketés?

GORMAN Miután a szóban forgó dolog, McCracken úr, annak a nagyszabású munkálkodásnak az elősegítése, amit maga miértünk, Katolikus Védelmezőkért ebben a megyében és vice versa más megyékben kifejtett. Mindazonáltal – miután a fölvétel tekintetében nincs semmiféle depozíció a két honpolgári orgánus között – mármint egyik részről a Védelmezők, másik részről az Egyesült Írek között –, magára ruházzuk a jelen helyszín, azaz Antrim megye tekintetében a Parancsnokhelyetesi tisztséget.

McFADDEN Szívemből szóltál, parancsnokom, szívemből szóltál.

(Gorman egy dühös pillantással elhallgattatja.)

GORMAN De viszont – hogy a tisztség rezignálását defektíve elvégezhesük – elsőbbség is föl kell magát esketnem társaságunk tagjának, az Ír-

országi Nemzeti Katolikus Védelmezők jogszokás szentesítette koncipiumai szerint.

MCCRACKEN Tekintsem ezt Magennis úr kívánságának?

GORMAN A jelen helyszínen, azaz Antrim megye Védelmezőinek parancsnoka – a főntebb posztófált Magennis úr – meghatalmazott engem, mint rendkívüli deputánsát, hogy halaszthatatlan ügyben történő távolléte folytán én folytassam le a jelen officínát.

MCCRACKEN Értettem. Mi a teendőm?

GORMAN Pusztán a mellékelt papírlapra felírt válaszokat szükségeltetik számomra megadni.

(Ujjával odapattint McFaddennek, aki viharvert papírlapot ad oda neki, melyet ő azután McCrackennek nyújt át)

Nos hát, jó barát, McCracken úr. „Megígéred-é, hogy Francia- és Írország Katolikus Egyesült Államaihoz s a többi Keresztény királysághoz hű leszel?”

MCCRACKEN „Megígérem.”

GORMAN „Mi célod?”

MCCRACKEN „Szabadság.”

GORMAN „Hol helyeztetik el célod?”

MCCRACKEN „Kősziklára alapoztatottan.”

GORMAN „Mi jelszavad?”

MCCRACKEN „Eliphismastis.”

GORMAN „Ezennel beléfoglaltattál a Védelmezők nagy testvériségébe. Védelmező testvéredet pedig megismerheted a következőképpen: két kezét feje hátoldalán egybekulcsolván ásitást mímél, majd kezét térdére avagy az asztal lapjára csúsztatja. Mire te felelsz a következőképpen: jobb kezeddél homlokodat megsimítván ugyane kezedet balodra visszahelyezed.”

(Gorman és McFadden ünnepélyesen előadja az első gesztus-sort; McCracken engedelmesen végigcsinálja a választ. A másik kettő erélyesen kezét ráz vele, s a hátát lapogatja.)

MCFADDEN Hadd rázom meg izmos kezét a vén Erin igaz fiának, s aki simlis főszer nem követi példám, az egy életre esküdt ellenségem, idejében szólok.

GORMAN Maga a legjobbakhoz méltó, derék ember, McCracken úr, és megmondom kereken a képébe: ha olyanok állnak váll váll mellett, mint magam én, akkor senki sem bírhatja magát stukkoltatni.

MCCRACKEN Köszönöm mindkettejüknek.

MCFADDEN Istenemre mondom, úgy feszíti a mellényemet a nagy idők hősi vére, hogy legszívesebben most rögtön nekiindulnék, és pusztá kézzel tépném ki a bárzsingját az első tizenhat Orániai zsoldárgajdoló-nak, aki az utamba akad, s egy órán belül itt volnék új parancsért!

GORMAN Tartóztasd a hevülést, amíg olyan személyiségek adják meg a jelet, akik generálisabb mód szerint értenek a katonai magaviselet tudományához. De ha mi egyszer mindahányan fölkelünk, széles e hazában nem marad egyetlen Orániai disznó, aki egy hurkára való eleven vért a magáénak mondhatna.

MCFADDEN Már hajón a Francia, Most kell partra szállnia, Megdögölsz, Oránia, Szólt a San van Voht.

MCCRACKEN Nem. Félreérthetetlenül ki kell mondanunk, hogy nem indítunk vendettát az Orániai Társaság ellen. Igaz, földesúri parancsra sok Orániai páholy alakult át csendőrszázaddá. Ki is vezénylik majd őket ellenünk, akár a katolikus milíciákat, ám azok az emberek akkor is a történelem rászédettjei maradnak. Pörünk és viszályunk nekünk nem a bábukkal van, hanem a bábuk drótjait rángató ármányosokkal. Az angol latifundiális és merkantilista érdekcsoporttal. Az – és csakis az – ama hatalom, melynek ellenében erőinket egyesítjük.

(Szünet.)

GORMAN Nem éppenséggel ugyanebben a formulában fejeztem ki magamat, de szó szerint, alig pár perccel azelőtt, hogy maga, McCracken úr, megérkezett volna? Croaker, mondom, ha nem akarod blamálni az üzletet, és azoknak akarsz a képébe mászni, akik e hazában nekünk a legártalmasabb kártételeket okozták, akkor ne is keresd őket másutt, mint az angol militarista fundálásokban.

MCFADDEN Mostan csak a magam ismeretségéből szólva, megmondom én bárkinek a szemébe vagy a lapát két fülébe, hogy az az egyszerű Orániai ugyanolyan kemény hazafi, mint akárki, és van olyan rendes, ha nem sokkal rendesebb, mint jó néhány szenteskedő pápista, mondhatnék neveket is.

GORMAN Ragadja meg a poharát, McCracken úr, és mondjunk stószot az egyesülésre, mely a maga derék személye és a mi nemes és épületes szervezetünk között folyamatba tétetett.

(McFadden dalra fakad.)

MCFADDEN *(éneklí)* Ügyünk igaz, vérünkig az,
Jer hát, ha friss erő kell,

Hazánk szabad lesz, győz a had
A hős Védelmezőkkel.

(Mary mocrogni kezd az ágyban.)

MARY Harry?

GORMAN A Jézusát, előbb ért haza az asszony!

(Kikapja a poharat McFadden kezéből, s az italt visszatölti a palackba)

Hagyd abba a vernyákolást, és húzd a csíkot, amíg nincs itt a nyakunkon!

MCFADDEN Pucoljak, mint egy taknyos kölyök? Én, aki kalivikált őrnagyod vagyok, még a régi időkben?

MARY Harry?

GORMAN A keserves mindenit, ember, túnés innen, mert aztán mind a ketten stokkolhatunk! Ha rajta ér, hogy belenyakaltál abba a vacak kis piakészletünkbe, amink van, olyan parasztlázadás lesz a jelen helyszínen, amelyet még nem éltél!

MCFADDEN Belenyakaltam? Belenyakaltam? Ki invitált be?

GORMAN Alzó, akkor most ki vagy invitálva.

MCFADDEN Elmesélhetnéd a zsoldárgajdoló úri barátodnak, miért is szaglásták a nyomodat a dublini detektívek, a régi szép időkben! Mert olyan lovakat árultál, amikhez semmi tisztességes közöd nem volt...

GORMAN Te hullaképű, purifikátor, csahos kutya, passzusom volt az utolsó rossz gebéről is!

MCFADDEN ...s azokat a szerencsétlen nyomorultakat is a döngyöző udvarából hajtottad el, hogy falkavadászatra való paripának add el őket...

GORMAN A keserves Istenedet, szétcsapom a mocskos pofádat, te rühös cigánypurdé, te!

(McFadden a kulisszák közé menekül, Gorman utána rohan. Mary fölkel az ágyból, s a lépcső tetejéhez lép.)

MARY Sokáig aludtam? Mindjárt hajnalodik?

MCCRACKEN Hétezret ígérték.

MARY Hétezer micsodát?

MCCRACKEN Hős, vitéz Védelmezőt. S a nagy nap eljövén, megjelent százegynéhány.

MARY Miért gyötröd magadat még mindig? Tudod, hogy a hadsereg rettegésben tartotta őket, otthon is, már jóval a fölkelés előtt.

MCCRACKEN Azért kaptam meg legalább azt a százegynéhányat. Azt mondták: inkább halnak meg férfi módjára csatában, mint hogy rőtvd módjára vadásszák le őket.

MARY Nem láttál te abból semmit, amit a hadsereg művelt, egész idő alatt börtönben ültél. A próbaakasztásokat meg a szuroksipkázásokat. Egy délelőtt Muckamore felé jöttem haza a vásárból. Gyászos egy nap volt, szürke égből hideg eső, csípős levegő. A nép tömegbe gyűlt egy kunyhó köré, ahol is a monaghani Milícia elkapott egy embert. Forró szurkot öntöttek a fejére, meggyújtották, aztán bezárták az emberüket a kunyhóba a feleségével és a gyermekeivel együtt. Mikor odaértem, az a szerencsétlen épp kibukott a saját kéménye tetején, a tíz körmével kapaszkodott fel belülről, lobogva égett, mint a fáklya, tépte volna le a hajas bőrt a fejéről, az olvadt szurok csurgott az arcán lefelé, ő maga üvöltött, mint a fába szorult féreg, csak épp kéménybe szorult, a népek egy mukk nélkül nézték, a katonák meg dőltek a röhögéstől. Én leszegtem a fejem, mentem tovább, azóta próbálom kitisztálni a látványt a fejemből, képtelenség. Ember az ilyesmit el nem felejtheti.

(Szünet.)

MCCRACKEN Az emberek felejtnek. Elfelejtik az olyan tényeket, amik nincsenek ínükre.

MARY Ebben az országban semmit el nem felejtnek, soha.

MCCRACKEN Nem, nem igazságos azt mondani rájuk, hogy semmit el nem felejtnek. Sokkal rosszabb. Mindenre rosszul emlékeznek.

(Szünet.)

Bár hogy én magam különb vagyok-e... De valahogy mégiscsak tisztáznom kell. Még az éjjel. Most az egyszer, végre-valahára.

MARY Mindjárt hajnalodik.

MCCRACKEN A tagságunk körében dívott ez a hajviselet. Rövidre nyíratkozni, akár a Francia Jakobinusok.

MARY No és?

MCCRACKEN Mit gondolsz, mi adta a szuroksipka ötletét? Azt hiszed, az én szemgolyómba nem égtek bele efféle képek, vagy milliószor pokolibbak, gonoszabbak, azt hiszed, gyógyüdülés volt a börtön?

MARY Tudom, hogy nem az volt.

MCCRACKEN Mi az igaz hit – az Ész – birtokosai voltunk, érted. Logikus férfiak. A történelem sötét börtön. Az emberek be vannak zárva rémálmokkal és bűzzel teli zárkáikba, ki-ki a magáéba. De a börtönök nem állhatnak meg a Ráció erejével szemben. Csak egyszer egyesüljenek az emberek, és mi kivetjük sarkukból a zárkák ajtaját, ők pedig kiözönlenek a ragyogó napvilágra. Mámorító gondolat. Részegítő. Bármikor kész voltam meghalni érte – persze csakis a csatamezőn, a hivatásos hadse-

reg elleni küzdelemben, ennél tovább nem láttunk előre. Egyetlen gyilkossághoz nem adtuk volna a nevünket, és mennyi történt, épp a mi nevünkben, akaratunk ellenére... így aztán mit értünk el, érted: megerősítettük a zárat, jobban telitöltöttük a cellákat, mint valaha, saját szarukban és elmebajukban csúszó-mászó, véresre zúzott testekkel, és a ciklus pörög tovább, nemzedékről nemzedékre elővezeti a révedések vígjátékának ugyanazt a gyilkos örületét, ugyanazon fertőzetes legenda kelepcecéjében vergődve, mert arra ítéltetett, hogy újra meg újra végigszenvedje, mintha az Antikrisztus, aki az egészet kiagyalta, beleőrült volna a saját agyalmányába, s a perverz gonoszságnak ez a gépezete forog tovább fékezhetetlenül, míg egy nap a világ szét nem robban tőle, hát ez az a csinos örökség, amit ivadéainknak továbbadunk végül is...

MARY Mi értelme ennek?

MCCRACKEN Idehallgass! Tizennégy hónapig voltam a Kilmainhami Börtönben. Ott dőlt öndugájába végül: az új, világnagy eszme. Nem hősöknek való hely a börtön. Nem tudhatta előre senki... *(Megragadja Mary mindkét kezét)* Ezt hallgasd meg, mert ezt még sosem hallottad, egy szót se belőle eddig. Végül ettünk a tudás fájáról. A híres tiltott gyümölcsből. Ez lett a mi utolsó és végső korunk. Mi avattuk be egymást: a szégyen ismeretébe, Mary... *(Levezeti, s az egyik konyhaszéknél megállnak)* Castlereagh fölött Belfastba a birodalom több más nagyurának kíséretében, és letartóztatott mindannyiunkat. Engem leszámítva, mert én a Védellezőkkel folytatott megbeszélésről jöttem hazafelé Armaghból. Úgyhogy engem útközben kaptak el, és külön csomagban küldtek le Dublinba. Gondoltam, jön a tárgyalás, de szó sem volt róla. Egy darabig magánzárkában tartottak bennünket. Azután egybezsúfoltak szépen. *(Szavai közben több fény kialszik, s a maradék szűk börtöncellát jelez.*

Megverik a bodhran-dobot, s a kulisszák közül három további rab csatlakozik hősünkhöz: Henry Haslett, Charles Teeling és James Shanaghan.

McCracken az egyik fapticcsen áll, s a börtön udvarára néz ki. Shanaghan hason fekszik. Teeling pasziánszot játszik. Haslett föl-le mászkál.

A bodhran dobaját hangos kalapácsütések váltják fel.)⁷

MCCRACKEN Ez aztán az ácsmunka. Ilyen baromerős akasztófára az egész ír bírói kart föl lehetne kötni.

TEELING Azok az ácsok Udvari Szállítók. Ha tőlük nem várhat rendes iparosmunkát az ember... akkor ugyan kitől ezekben a mai időkben, kérdem én.

MCCRACKEN Ez kőbe kívánkozik.

TEELING Hányszor eltűnődtem, mikor némelyik kirakatban azt a rahedli klassz ételt-italt láttam, és ki volt írva: ez és ez, Udvari Szállító. Ha igazán oda szállítják, amit állítólag oda szállítanak – akkor Őfelsége udvara baromi mennyiséget bezabál-bepiál.

HASLETT Mit gondolsz, miért zsíragyúak vezetik az országot?

TEELING Nem intézhetnék úgy a dolgot, hogy a napi potyadékból egy-két csomaggal ideküldjenek?

HASLETT Őfelsége Udvara nem kívánja, hogy a magadfajta csemege-áruházzat nyisson a sitten.

MCCRACKEN A reggeli sétán összefutottam a Kötelessel.

TEELING Kicsit megmozgatta a lábát – mi a fenének? Majd megmozgatja jobban is, mint szeretné, mikor a kötél végén kalimpál.

MCCRACKEN Belfastban dolgozott, Charlie Davisnél, amikor engem begyűjtöttek.

HASLETT Ez aztán édes mindegy a mozgalom szempontjából; ócska kis tolvaj, akit a pénzesposta kirablásáért bíróság elé állítottak és elítéltek.

TEELING Így igaz. Nem is olyan, mint mi. Rendes, böcsületes bűnöző.

MCCRACKEN Egyetlen dolog bánt, azt mondja. Hogy olyasmicért halok meg, amit szégyellek, és nem a haza üdvéért.

TEELING No éppen nem erre ránt rá a hóhér, mikor a hurkot a Köteles nyakára teszi.

HASLETT A kurva életbe, nem bírtok a témáról leszállni! Nem elég, hogy az ember itt resved a halál árnyékában, még azt is hallgassam, hogy hantáltok az akasztásról, mint két ivartalanított vénasszony!

MCCRACKEN Ne rezelj, úgysem létezik, hogy téged felmadzagoljanak, túl vastag vagy te ahhoz nyakastul.

TEELING Annyit mindenképpen fel lehet hozni az akasztás mellett – hogy némi színt visz a börtönélet egyhangúságába.

HASLETT No, ezzel vigasztald magad te, mikor majd arra vársz, hogy hazavágjanak.

(Mogorván lekuporodik, s ujjával ábrákat rajzol a porba.)

Szünet.)

TEELING *(újabb kártyát fordít fel)* Jolly Joker. Talán mégiscsak lejön a kegyelem.

SHANAGHAN Kaptunk reggelit vagy sem?

HASLETT Éppen most kell a reggelin rágódnod, mikor odaát valaki arra vár, hogy fellógassák?

SHANAGHAN Csak próbáltam visszaemlékezni, hogy megettem-e.

TEELING Ne erőltesd, visszatartják, amíg a Köteles alól ki nem rúgták a sámlit. Akkor úgysem lesz kedvünk hozzányúlni. Nem akarnák, hogy a sok kikészült gyomrú rab összerondítsa nekik a drága szőnyegeiket.

MCCRACKEN Gyere föl és figyelj, nekem már egyszerűen nem bírja a lábam.

TEELING *(odalép és lesegíti)* Kiújult a régi reumád?

MCCRACKEN Mindig ilyen krónikusan újul ki. *(Nagy nehezen lekászálódik.)*
(Teeling átveszi az ügyeletet. McCracken leül a priccsére, s a lábát masszírozza.)

TEELING Most rakják fel a kötelet. Már nem sok híja.

(Szünet.)

SHANAGHAN Hogy is hívták?

HASLETT Kit?

SHANAGHAN A Kötelest.

HASLETT Számít?

SHANAGHAN Csak próbáltam rá visszaemlékezni.

HASLETT Gyámság alá kéne helyezni téged, Shanaghan.

(A lambeg-dob tompa menetütembe kezd.)

TEELING Túl vagyunk a rajton, s a mezőny így alakul: a Parancsnok és a káplán tör az élre, s úgy hajtják egymást a vérpadig, hogy senki meg nem szorítja őket.

MCCRACKEN Ők sem kaptak még reggelit.

TEELING Messze lemaradva a Köteles, két fölvezető smasszer között.

MCCRACKEN Tartja magát becsülettel?

HASLETT Szemlátomást csúcsformában van, eltekintve attól, hogy a nyaka kissé nyilallik.

TEELING Jóságos Úristen! Emeli az öklét: ideköszön nekünk.

(McCracken már ott áll Teeling mellett. Bal öklüket fölemelve viszonozzák a Köteles gesztusát.)

HASLETT Mi az istent csináltok, ez csak egy ócska kis tetű, aki így akarja a saját nímandságát feltolni.

MCCRACKEN Jobb volna, ha leköpnénk a bátorságát, mikor ott himbál a kötél az orra előtt? Uramisten, ha benned csak tizedannyi lélek volna...

TEELING Ráhúzzák a pudingzacskót az arcára. Ott a lába a krétavonalon. És megy a hurok.

*(Dobpergés. Haslett befogja a fülét. Csönd. Teeling és McCracken lassan le-
kászálódik a priccsról.)*

SHANAGHAN Minek is hívják itt a Parancsnokot, Richardsonnak?

HASLETT Fogod már be a pofád, te húgyagyú, istenverte idétlen!

TEELING *(McCrackennek)* Mit gondolsz, mennyi időbe telik?

MCCRACKEN Szegény bűnösnek bikanyaka van. Húsz perc mindenképpen.

TEELING Akkor legalább egy óra hosszát hagyják himbálózni.

MCCRACKEN Ha nem két óra hosszát, ahogy ismerem őket. Ma aztán jó
későn reggelizünk.

(Kemény lambeg-ütések. Sötét.)

*Megvilágosodik a színpad: a négy fogoly pokrócba burkolózva a priccsen, illet-
ve a padlón kuporog.*

*Kulcs fordul a zárban, belép egy Börtönőr, vörösréz rocskában gőzölgő forró
vizet hoz meg egy súrolókefét.)*

BÖRTÖNŐR Fel!

(McCracken kivételével egykedvűen felállnak)

Úristen, hogy ez a cella milyen büdös... Itt a forró víz és a kefe, gana-
jazzanak ki tisztességesen!

HASLETT Köszönjük a vizet, uram.

BÖRTÖNŐR Magának meg mi baja, McCracken?

TEELING Hétfő óta le nem megy a láza, uram, csupa reuma az egész ember.

(A Börtönőr lábával megbökdösi McCrackent.)

BÖRTÖNŐR Álljon fel, magához beszélek.

(McCracken nagy nehezen feltápáskodik)

Biztos, hogy most már eléggé sajnálja magát?

MCCRACKEN Hívjon orvost! Megkapta érte a jattot.

BÖRTÖNŐR Az orvos azt üzeni, hogy ha maga tényleg beteg lesz, majd
megnézi. Reuma, mi a franc, nekem is van a keresztcsontomban, és ki
hallott panaszkodni? Egyébként meg hamarosan lesz elég helye nyúj-
tózni, mikor ez a kettő itt hagy minket.

(Szünet.)

MCCRACKEN Kicsoda kettő?

BÖRTÖNŐR A Parancsnok jó pár deputációt fogadott. Rokonokat, parla-
menti képviselőket, Pápai Nuncikat a kurva életbe, mit tudom én.

MCCRACKEN Erről nekem nem szólt senki.

BÖRTÖNŐR Ki-ki magának, öcsi. A Nielson barátjuk már összepakolt. Sza-
badláb különleges családi okból. Aztán Haslett és Teeling következik.

TEELING Nem lehet, hogy csak viccel velünk, uram?

BÖRTÖNŐR Szoktam én viccelni? *(Az ajtóhoz lép)* Azt mondanám, akkor lássam magukat, amikor a hátam közepét. Ha nem érezném, hogy visszakerülnek úgylis, ahányan vannak.

TEELING Akkor most mégiscsak viccelt, uram.

(Az ajtónál ott a kübli. A Börtönőr szántsándékkal felrúgja.)

BÖRTÖNŐR Ejnye-bejnye. Hogy én milyen ügyetlen vagyok. Nem tiszta szerencse, hogy hoztam azt a forró vizet?

(Kimegy, bezárja az ajtót maga után.)

MCCRACKEN Akkor most mi van?

TEELING Te is tudod, milyen szemét. Csak cukkol bennünket.

MCCRACKEN Elintéztétek a hátam mögött?

HASLETT Annyit tudsz, amennyit mi magunk.

MCCRACKEN Egyezséget kötöttünk. Senki innen ki nem megy, ha nem együtt megyünk.

TEELING Nyugodj meg, Harry. A kisdéd játékaikat játsszák velünk.

(Szünet.)

SHANAGHAN Óriási esetet hallottam a sétán, arról a... tudjátok, hogyishíjják. Mikor Leitrimben bujdosott. Nem, nem, nem Leitrimben... hogyishíjják. Roscommonban bujdosott. Azt hiszem, Roscommonban. Az az illető, aki mindig mindenkit utánoz. Hogyishíjják.

TEELING McCabe.

SHANAGHAN Az. Az. McCabe. Órás volt az apja a North utcában. Normármost. Lopja az irháját, és közben ott várják a tárgyalást Roscommonban azok a Védelmesők. Hát, elhatározza, hogy megpróbálja megléptetni őket. Tudjátok-e, mit csinált? Beöltözött angol tisztnek, aztán fogta azt a kis vakarék embert, aki Antrim megyében takács... tudjátok, amelyiknek a szája folyton a dolgozó osztályokkal van tele... hogyishíjják...

TEELING Jimmy Hope.

SHANAGHAN Az. Hope. Szóval fogja ezt a HOPE-ot, beöltözteti angol Őrmesternek, és így, ahogy vannak, tiszteletüket teszik a roscommoni bíróságon, és persze a legjobb helyet kapják a tárgyalóteremben. Naszóval ez a Dry nevezetű Védelmeső az elsőrendű vádlott. Azt mondja a bíró: bűnös. Mire McCabe feláll, és a legszebb brit akcentusával azt mondja: Megkérdezném Méltóságodat, szabad-e ezen szerencsétlen érdekében közbenjárnom.

MCCRACKEN Nielson okosított ki?

HASLETT A pokolba már.

SHANAGHAN Az Őrmester meg én, azt mondja, Őfelsége toborzótisztjei volnánk. Amennyiben a vádlott kijelenti, hogy e világi élete tartamára a Király szolgálatába lép, fölmenti-e Méltóságod gonosz tetteinek jogos következményei alól? Mire a bíró azt mondja, föltétlenül.

MCCRACKEN Kifőztétek hármásban, hogyan áruljátok el.

TEELING Hagyd már, Harry, még csak nem is igaz.

SHANAGHAN Így aztán a hogyishíjják odamegy a vádlottak padjához, és odakínálja ennek a Dry nevezetűnek a király foglaló shillingjét. Drynak leesik az álla, mert egyszerre megismeri az illetőt, de leesik neki a rézgaras, és felcsap katonának. Hármásban szépen kísétnak a tárgyalásról, és üthették a nyomukat bottal. Hát nem óriási?

MCCRACKEN Egyesült Írek, mondhatom: az egymásnak adott szavunkat sem tartjuk meg.

HASLETT A családunkat mégsem csukathatjuk be magunk mellé! Ha lépéseket tesznek azért, hogy kihozzanak bennünket ebből a pokolbúgyorból, mégis hogyan állítsuk le őket?

MCCRACKEN Úgy, hogy megmondjátok nekik. Ugyanúgy, ahogy én. Joy Tanácsos, a nagybátyám, a város egyik legjobb ügyvédje mégis tudja, hogy nem veszem igénybe a protekcióját.

TEELING Sam Neilson családját igazán nem hibáztathatod, Harry. Felesége van, három gyermeke, és senki támaszuk rajta kívül. A szövetáru-dáját bezárták, az Északi Csillag nyomdagépeit szétverték, a szerencsétlen koldusszegény.

HASLETT Ráadásul komolyan beteg.

MCCRACKEN Én talán kicsattanok az egészségtől?

TEELING Mindnyájunkat kiengednek. Bizonyos vagyok benne.

MCCRACKEN Mit számít, mikor ilyen remek az ellátás.

HASLETT Jézus szent nevére, abbahagyod-e már? Igaza volt a smasszernak, önsajnáló, szemforgató lepra ember vagy, és remélem, megadja az a nagy Isten, hogy itt rohadj meg, amíg mi otthon alszunk a meleg ágyunkban!

TEELING Hagyd abba!

MCCRACKEN Én téged nem vagyok hajlandó a közönséges árulókkal egy napon említeni, Haslett. Mert te még annak is gyatra vagy. Annyi jellemző sincs, hogy akár magadnak egy kicsit is hasznára légy.

SHANAGHAN Egy másik alkalommal ugyanez a hogyishíjják beöltözött papnak...

HASLETT Hallottuk már, az édes Jézus szent nevére, százezerszer hallottuk ugyanezeket a gügye meséidet, pusztul az eszed lefelé, Shanaghan,

nem bírod felfogni, elmeorvosi eset vagy, a diliházban fogod végezni!

(A hajánál fogva rázza.)

TEELING Hagyd már békén!

HASLETT Mi közöd hozzá?

TEELING Nem árt senkinek.

HASLETT Ne játszd nekem a plébános urat, te pápista seggnyaló!

MCCRACKEN Csak kibújik a szög a zsákból.

HASLETT A kurva anyádba, fogd be a pofád!

(Felkapja a vörösréz rocskát, s a forró vizet McCracken arcába zúditja.

McCracken egyet kiáltva térdre esik, s az arca elé kapja a kezét)

Lássuk, hogy ízlik a forró víz, rohadt, kurva nagyképű ír.

(A rocskával veri McCrackent, tébolyult dübvel, amíg Teeling el nem rángatja.)

TEELING Hagyd már, Haslett, hagyd már!

(Levágja Haslettet a földre, azután odahajol McCrackenhez, hogy a sérüléseit ellássa)

Uramisten, talán meg is ölted!

(Szünet.)

SHANAGHAN Elképzelitek, hogy föstött Harry a reverendában? Mikor bejött ide, és lelkére beszélt annak az illetőnek, hogy ne tegyen tanúvallomást a vádlott-társai ellen? Tudjátok, a gyöngéledő melletti cellában... hogyishíjják...

(Kemény lambeg-ütések. Sötét.

Földről lassan fehér fény önti el a színpadot. A Teelinget, Haslettet és Shanaghant játszó három színész a hátsó fal előtt áll terpeszben, széttárt karral, ujjaiuk hegyére támaszkodva, fejükön csuklya.)

MCCRACKEN⁸ Most már hamar vége, szinte most rögtön, úgy kell, soha nem elég hamar, hogy bevégezzem, hogy bevégeztessenem. Előbb a szűk szőrgallér, Isten állítólagos szava, hozzám intéztetve, a fejem fölöttről, még ő is szavakra szorul, hiúságok hiúsága, arcok körös-körül odalent, mind a legjobb helyért hemzseg. Minden mintha álomban, a másik, ismeretlen álom előtt, talán álmodni sem. Ismeretlen. Majd az Isten embere bizton távozván, és az arcok, és a fekete csuklya, várni, a jelre. És azután a talpas-ugrás, a rántás, a talpas, a goromba fojtás, és akkor vége neki. Befejezni. Hacsak nem újra is kezdeni egyúttal, az persze benne a pakliban. Tovább pislákolni egy másik idő képmásában, más idő-

⁸ Samuel Beckett stílusában.

ben, más képmásokban, soha meg nem ismerni a vég irgalmát, soha be nem végezhetni, soha irgalmat meg nem ismerni, ennyit a kötél adta vigaszról, hamarosan kegyeletbe balzsamoztatom, minden hiába. Hát bujakóros kurvafolyás a jövőre! És nem bocsátok meg neki semmit, mert semmit nem tanul majd azoktól, akik felmadzagolódtak érte, és nem fadkad béke belőle, a jövőből, a magamfajtáknek, akik immár semmi mást nem akarnak, csak befejezni, macskafosadék a szentképre, bármiféle szentképre, amit belőlem fabrikálnak!

(Fülsüketítő „fehér zaj”).

A három csuklyás fogoly üvölt. McCracken befogja a fülét.

Vallatótiszt ront be, kezében gumibot. Elrántja a faltól az első csuklyás foglyot, leteríti, s a torkán keresztbe tett gumibotokkal leszorítja.

A zaj elhallgat.

(Géppisztolyosorozat-szerűen gyors kérdések-feleletek.)

VALLATÓTISZT Ki volt a Down megyei lázadók parancsnoka?

FOGOLY 1. William Steel Dickson tisztelendő úr.

VALLATÓTISZT Mi lett vele?

FOGOLY 1. Június 4-én letartóztatták.

VALLATÓTISZT Ki vette át a parancsnokságot?

FOGOLY 1. George Sinclair.

VALLATÓTISZT Mi lett vele?

FOGOLY 1. Leköszönt.

(Fehér zaj. A Vallatótiszt az 1. Foglyot kivágja a színről, elkapja a 2. Foglyot, s ugyanazokkal a fogásokkal leszorítja.)

A zaj elhallgat.)

VALLATÓTISZT Ki volt az Antrim megyei lázadók parancsnoka?

FOGOLY 2. Robert Simms.

VALLATÓTISZT Mi lett vele?

FOGOLY 2. Június 2-án leköszönt.

VALLATÓTISZT Kit neveztek ki a helyébe?

FOGOLY 2. A terv szerint vagy Henry Monrót vagy John Coultert.

VALLATÓTISZT Mi volt velük?

FOGOLY 2. Nem voltak elérhetőek.

(Fehér zaj. A Vallatótiszt a 2. Foglyot kivágja a színről, elkapja a 3. Foglyot, s ugyanazokkal a fogásokkal leszorítja.)

A zaj elhallgat.)

VALLATÓTISZT Ki vette át George Sinclairtól a Down megyei parancsnokságot?

FOGOLY 3. Henry Joy McCracken.
 VALLATÓTISZT Ki kapta meg az Antrim megyei parancsnokságot?
 FOGOLY 3. Henry Joy McCracken.
 VALLATÓTISZT Maga át akar engem rázni?
 FOGOLY 3. Isten szent nevére esküszöm, kinevezték az egész Északi Hadsereg Főparancsnokává.
 VALLATÓTISZT Mikor nevezték ki Főparancsnokká?
 FOGOLY 3. Éppen három nappal a fölkelés előtt. Június 4-én.
(McCracken feláll, ledobja magáról a pokrócot.)
 MCCRACKEN Holnap megindulunk Antrim ellen – útközben szétzavarjátok a randalstowni helyőrséget, és gyors menetben egyesültök a Főparancsnok erőivel. Kelt a Szabadság Első Évében, 1798. június 6-án!
(Fehér zaj.
A Vallatótiszttel kivágja a színről a 3. Foglyot, majd maga is távozik. McCracken a fülére szorítja kezét.
Amint a zaj elhallgat, helyreáll a normális színpadi világítás, és Mary Bodle beszalad McCrackent megnyugtatni.
Kintről halkán rigó éneke, mely a darab végéig szól.)
 MARY Harry! *(Megöleli.)*
 MCCRACKEN Már itt az idő?
 MARY Nem. Nem. Még nincs.
 MCCRACKEN Hallom a rigót.
 MARY Álmában dalol.
 MCCRACKEN Három nap, hogy összekovácsoljuk a nemzetet. Párezer pikával fölfegyverzett ember. Egyetlen tábori ágyú, az is szétesett, mikor harmadszor elsütöttük.
 MARY Csitt, szívem.
 MCCRACKEN Igazából gatyába ráztuk a várost még így is. A lovasságot harapófogóba szorítottuk. Akkor érkeztek a randalstowniak, és látták, hogy szemben velük csattog a sebesen visszavonuló lovasság. Csakhogy ők rohamnak nézték a dolgot, és eszük nélkül megfutottak. A pánik átragadt az én embereimre. Ők is megfutottak. És ennyi volt. Vereségünket az el-lenség visszavonulása okozta. Ezt sem mindenki mondhatja el magáról.
 MARY Gyere, fekdj le velem, Harry. Van még időnk elég. Gyere!
(A lépcső aljához vezeti a férfit, aki ott megáll, s kinéz a tájra.)
 MCCRACKEN Ott már szürkül. A város fölött. Nézd csak meg!
 MARY Még jó félóra hosszát nem kel föl a nap.
 MCCRACKEN Menj föl, Mary, egy perc, és megyek utánad. Megígérem.

(Mary lassan fölmege a lépcsőn, s befekszik az ágyba. A férfi tovább nézi a tájat.)

Miért nem szakasztja az ember szívét az egyik hely, és miért szakasztja a másik? És miért egy ilyen hely? Ez az agyakárosodott, veszélyes hely, mely állandóan erőszakot tesz önmagán, a folytonos csődök és üzemzavarok helye, a füstös, nyirkos homályban trágár módon rikoltozó, egymással összebékíthetetlen hangoké. Ez a kiégett és tovább parázsló tűzfészek. Idegbeteg, szájalmas. Rémisztő. Őrületbe és halálos fáradtságba kerget, akár az összes többi önnön kínjaiba belegárgyult, nyomorú hely a világon. És mégis: mit nem adnék, én szegény bolond, ha még egyszer szabadon, kedvemre elsétálhatnék Stranmillistől le az Ann utcán... átvágnék a Pottinger-közön, betérnék túldaldalt Peggy kocsmájába egy sörre... tovább ballagnék le a Waring utcán, elnézném a rakodóhajókat a folyóparton, aztán visszajönnék föl a régi házunkhoz... Nem szerethetjük ezt a helyet azért, ami, hát szeretjük azért, ami lehetett volna, ha mindent jól csinálunk, ha minden egészségesen alakul. Így most kísértetváros, engesztelhetetlen, acsargó kísértetek városa. Akik közé engem ítéletileg besoroztak. Soha nem lett belőlünk nemzet. Szellemünk gyermeke. Halva született. A mi hibánk. Elpaccoltuk a szülést. Igen ám, de mi van, ha az angolok egy szép nap egymás nyakára hagynak bennünket? Mi van akkor? Mikor senki mást nem hibáztathatunk, csak magunkat?

(Sarkon fordul, s elindul a lépcsőn fölfelé. Mary halkán dúdolja a „Kis dalosom” bölcsődalt.

Hajnal hasad.)

MCCRACKEN *(a lépcső tetején, a kötél alatt)* Persze van egy másik séta is a városon keresztül, amit még végig kell járni. A Vár terétől a Gabonavásárig, onnan le az Ann utcán a Tüzérségi Laktanyáig. És onnan vissza föl a Gabonavásárra, a vérpadhoz. Nohát: mit mondjak a hemzsegő arcoknak?

(Nyakába teszi a hurkot)

Belfasti polgárok...

(A lambeg-dob oly hangosan szólal meg, hogy elfojtja szavait, akár Mary bölcsődalát és a rigó énekét. A színen lassan elsötétül.

Vége.)